

Sveučilište u Zadru

Odjel za kroatistiku i slavistiku - Odsjek za hrvatski jezik i
književnost

Diplomski sveučilišni studij hrvatskog jezika i književnosti (jednopedmetni)

Zadar, 2017.

Sveučilište u Zadru

Odjel za kroatistiku i slavistiku - Odsjek za hrvatski jezik i književnost
Diplomski sveučilišni studij hrvatskog jezika i književnosti (jednopredmetni)

Vesna Parun – dječja književnost

Diplomski rad

Student/ica:

Ivana Katić

Mentor/ica:

doc. dr. sc. Mirela Šušić

Zadar, 2017.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Ivana Katić**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Vesna Parun – dječja književnost** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 23. lipanj 2017.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. O Vesni Parun i njezinom stvaralaštvu	3
2.1. Poezija i proza	8
2.2. Književna kritika o Vesni Parun.....	9
3. Počeci dječje poezije Vesne Parun	10
4. Dječji ogranak Vesne Parun.....	13
5. Zbirke i pjesme	14
5.1. <i>Patka Zlatka</i>	18
5.2. <i>Zec mudrijan</i>	20
5.3. <i>Mačak Džingiskan i Miki Trasi</i>	21
5.4. <i>Hoću ljutić, neću mak</i>	23
5.5. <i>Uspavanka za poljubac</i>	24
5.6. <i>Kukljo, Mukljo, Tanana i Glog</i>	26
5.7. <i>Paun vila</i>	30
6. Dječja književnost i dječja poezija.....	32
6.1. Dječje pjesništvo Vesne Parun	34
6. Pisanje stihova	36
7. Osvježenja poetske animalistike	37
8. Zaključak	39
SAŽETAK.....	40
SUMMARY	41
LITERATURA.....	42

1. Uvod

Tema rada je dječja književnost velike hrvatske spisateljice Vesne Parun. U radu se prikazuje njezin život, književno stvaralaštvo te pristup prema modernom hrvatskom lirizmu. Za liriku Vesne Parun može se reći kako je jedna od najdugovječnijih dionica suvremenog hrvatskog pjesništva jer je nastala u rasponu koje je duže od šezdeset godina. Njezina lirika je raznovrsna i u svojim formalnim preobraženjima čuva jezgru osebnosti, moćnu imaginativnost, kao i jezičnu virtuoznost. Pjesnici koji su vlastitim trudom i naporom postali cijenjeni na način na koji se upravo dokazala i Vesna Parun, oduvijek su na svojstven način vrlo rado hodočastili djetinjstvu. Rado su dolazili na zelene obale svoga bezbrižnoga života kako bi se prisjetili nevine iskrenosti i uzbuđenja. Zapravo je malo autora koji nisu ugradili u svoje književno djelo zavičaj djetinjstva, bez obzira je li osnovna tema viđenje djetinjstva ili daleka ljubav i nostalgija. Iz toga se može zaključiti da je gotovo svima svojstveno, barem ponekad, prisjetiti se djetinjstva i onoga što ono pruža. Većinom je u prvom planu neizmjerena bezbrižnost, radost, igra, ljubav prema svijetu, obitelji, životinjama i prijateljima.

Djela koja je Vesna Parun namijenila djeci prožeta su ljubavlju, toplinom, suosjećajnošću, radošću i specifičnom nostalgijom za djetinjstvom. Takve pjesme većinom u sebi nose pouku kako bi djeca nešto i naučila iz pjesme kao takve. Navedene pjesme nisu samo namijenjene za djecu, naprotiv, njih bi trebali češće čitati i odrasli kako bi se prisjetili idile bezbrižnosti i nevinosti. Djetinjstvo kao glavna tema stvaranja u ovome slučaju znači dodir sa najintimnijim i najprisnijim odnosom prema životu. Takvo je razdoblje u svojoj biti prava inkarnacija iskrenog pogleda na svijet oko sebe i to pogleda koji je izvorno čist i neiskvaren, upravo onako kakvo je i srce djeteta. Najdublja životna spoznaja kao i najpuniji, pa i najosobniji oblik ljudske egzistencije je upravo djetinjstvo koje određuje i stvara sliku čovjeka. Iz navedenih premisa dobiva se nekoliko dominantnih zaključaka zašto je bitna tema djetinjstva te naposljetku književna djela. Djetinjstvo je razdoblje koje omogućava postojanost budućnosti, a razvijanje istoga daje pogled na kakvoću i način stvaranja boljeg sutra.

U nastavku rada prikazuje se nekoliko dječjih zbirki pjesama: prva zbirka koju je autorica napisala 1957. godine nosi naziv *Patka Zlatka*, kao i posljednja koja je izdana 2005. godine pod nazivom *Paun vila*. Obradene su sljedeće zbirke: *Zec Mudrijan*, *Mačak Džingiskan i Miki Trasi*, *Hoću ljutić, neću mak*, *Uspavanka za poljubac*, *Mukljo*, *Kukljo*, *Tanana i Glog*. Parunova je dobitnica niza nagrada, ali u radu će biti navedene samo nagrade za dječje stvaralaštvo, s obzirom da je ono središnja tema ovoga rada.

U začecima svoga književnoga stvaranja većina autora želi pokazati ono najbolje i najkvalitetnije što je u njegovim mogućnostima. Vesna Parun je prije stvaralašva za djecu pisala poeziju za odrasle. U oba slučaja književnoga stvaranja, izražavanje pjesnikinje je zapravo vrlo složeni sklop najosobnijih iskaza modernog hrvatskog lirizma.

Proučavajući njezine dvadest i dvije zbirke za djecu bilo je teško odabrati nekoliko za obraditi, jer je svaka na svoj način posebna. Iz svake zbirke bit će izdvojeni oni stihovi koji zbirku predstavljaju, zaokružuju, upotpunjuju, te imaju pouku koja je na specifičan način bitna. Relevantni književnoznanstveni osvrti o maštovitom stvaranju Vesne Parun koje je barem jednim dijelom utjecalo na hrvatsku književnost, također će biti predstavljeni u radu.

2. O Vesni Parun i njezinom stvaralaštvu

Jedna od hrvatskih najvećih pjesnikinja, Vesna Parun, rođena je 10. travnja 1922. godine na otoku Zlarinu, u staroj grofovskoj kući Zuliani. Njezina majka Antica Mateljan Andreis bila je sa Šolte, a otac Ante bio je s Prvića. Po zanimanju je bio općinski činovnik i često su ga premještali, a lako je ostajao bez posla. Brojna obitelj s četvero djece živjela je u prilično teškim uvjetima, pa je Vesna Parun svoje djetinjstvo često provodila kod tete i tetka u Splitu, Biogradu na Moru i Šibeniku. Svoje prve godine života provodila je na Visu, a svoju prvu pjesmu *Pramaljeće*, objavljenu u listu *Anđeo čuvar* napisala je u osnovnoj školi s deset godina. Osnovnu školu pohađala je na Zlarinu, Biogradu na Moru i naposljetku na Visu. Gimnaziju je pohađala u Šibeniku i Splitu, a 1940. godine je maturirala.¹ Kako su godine prolazile, Vesna Parun je postala djevojka bujne južnjačke ljepote, pa su je često nazivali dalmatinskom Annom Magnani.²

Život je nastavila u Zagrebu, gdje je u jesen 1940. upisala studij romanistike na Filozofskom fakultetu. Rat ju je potjerao u Split i tamo se fatalno zaljubila u Bračanina o čemu je i vrlo potresno pisala u svojoj pjesmi *Ti koja imaš nevinije ruke*. Dvije godine nakon što je pjesma objavljena, Parunova se ponovno vraća u Zagreb. Nakon završetka rata nastavila je studij, ali tada je upisala filozofiju. Godine 1947. oboljeva od tifusa i istovremeno doživljava velike krize zbog nesretne ljubavi. Navedene situacije, kao i učestali nesretni životni ishodi su je toliko pogodili da je prekinula studij.

U Bugarskoj je boravila od 1962. do 1967. godine gdje se udala, razvela i doživjela novi niz nesretnih događaja. O svome Bugarinu Ljubomiru Žekovu uvijek je najljepše pričala, iako je s njime živjela veoma siromašno i bila žrtva političkih manipulacija.³ U tome periodu života nije niti čitala, niti pisala. Nakon toga je uglavnom živjela u Zagrebu i radila kao slobodna književnica. Od 1980. Vesna Parun je živjela s mladim Sirijcem Adnanom Al-Marzukijem, te je njihov odnos opisivala više kao bratsko-sestrinski, a samo ponekad mu je posvećivala ljubavne sonete. Nakon njegovog odlaska u Siriju na odsluživanje vojnog roka,

¹ Denis Derk, „Vesna Parun do kraja života ostala vjerna prosjačkom slobodarstvu“, *Večernji list*, 25.10. 2010., <http://www.vecernji.hr/hrvatska/vesna-parun-do-kraja-zivota-ostala-vjerna-prosjackom-slobodarstvu-207296> (27. siječnja 2017.).

² Životopis Anne Magnani, https://hr.wikipedia.org/wiki/Anna_Magnani, (pristupljeno 22. prosinca 2016.): **Anna Magnani** je bila talijanska filmska i kazališna glumica, oskarovka. Rodila se u Rimu, a odgajala ju je baka s majčine strane u predgrađu. Zračila je netipičnom ljepotom, a svoje umijeće glumljenja usavršila je do maksimuma, te postala poznata u domovini, a nešto kasnije i u svijetu.

³ Nada Mirković, „Vesna Parun - živjela je protiv svih konvencija i silno žudjela za ljubavlju“, *Jutarnji list*, 25.10.2010. <http://www.jutarnji.hr/kultura/knjizevnost/vesna-parun-zivjela-je-protiv-svih-konvencija-i-silno-zudjela-za-ljubavlju/1888791/> (27. siječnja 2017.).

oni ne gube kontakt, a ona odlazeći u Damask upoznaje njegovu obitelj. Adnan je posjećuje još u Stubičkim Toplicama, ali je njihov odnos i dalje ispunjen tajnama.⁴

Parunova je bila svojevrsan boem, pjesnikinja s iznimnim talentom, kao i živuća legenda toga doba, pa i dan danas. Brojni nastupi koji su upotpunili njezin život, gotovo uvijek su bili svetkovine poezije, a obožavatelji koji su je imali čast slušati, kao da su padali u trans dok je velika poetesa recitirala stihove.⁵ Živjela je za poeziju i od poezije i to doslovno, sve do posljednjeg ovozemaljskog daha. Pjesnikinja je svoj skromni dom zauvijek napustila 2000. godine i tada vjerujući da je riječ samo o privremenom smještaju iz zdravstvenih razloga, smjestila se u Stubičkim Toplicama. Tamo je još krajem sedamdesetih upoznala svoju najveću životnu učiteljicu, prosjakinju Magdicu. U Stubičkim Toplicama proslavila je svojih nekoliko zadnjih rođendana i napisala nekoliko knjiga, kao i mnogo pisama. Sama je izabrala samoću i „otpadništvo“ od sadašnje kulture, ne želeći se nikome „klanjati“.

Kako bi se zaštitila, navedena pjesnikinja je govorila da se u osnovnoj i srednjoj školi mogu naučiti raznovrsne teorije o gramatici i o prirodi, nešto manje o povijesti i o zvijezdama na nebu, ali o čovjeku i životu – gotovo ništa.⁶ Parunova je oduvijek znala da je život taj koji uči ljude kako živjeti i kako se nositi sa životom, te kako postupati s ljudima.

Prema njezinim vlastitim riječima, bilo to u pjesmama ili izvan njih sa sigurnošću se može zaključiti kako je Vesna Parun imala izrazito težak život, od djetinjstva nadalje i da je doživjela znatno više patnje i stradanja nego radosti. Unatoč tome, potpuno se predala književnom radu postavši prva žena u hrvatskoj književnosti koja živi isključivo od književnosti i za književnost. Umrla je 25. listopada 2010. godine u Stubičkim Toplicama u 88. godini života.⁷

U životu Vesne Parun se dogodio niz negativnih događaja, a nakon njih su uslijedili pozitivni trenuci. Naime, 1947. godine izlazi njezina prva zbirka pod nazivom *Zore i vihori*. Gustav Krklec joj je dao ime, ilustrirao Edo Murtić, a objavilo Društvo književnika Hrvatske. Nažalost, zbirku je tadašnja politika dočekala „na nož“, ali takve loše kritike pjesnikinju nisu pokolebale, već joj dale snagu i inspiraciju da piše dalje. Godine 1948. je napisala zbirku *Pjesme*, za koju je dobila nagradu Matice hrvatske. Nakon nekoliko godina, točnije sedam, Parun je napisala knjigu *Crna maslina*, za koju se može reći da je istinska himna ljubavi, a jedan od pokazatelja je i Nagrada grada Zagreba koju joj je priskrbila upravo ta knjiga.

⁴ Milana Vuković Runjić, *Proklete Hrvatice*, Zagreb, 2015., str. 128.

⁵ Isto, str. 134.

⁶ Vesna Parun, *Životopis*, Wikipedija, https://hr.wikipedia.org/wiki/Vesna_Parun (10. ožujka 2017.).

⁷ Nada Mirković, „Vesna Parun - živjela je protiv svih konvencija i silno žudjela za ljubavlju“, *Jutarnji list*, 25. 10. 2010. <http://www.jutarnji.hr/kultura/knjizevnost/vesna-parun-zivjela-je-protiv-svih-konvencija-i-silno-zudjela-za-ljubavlju/1888791/> (27. siječnja 2017.).

Takvog stvaranja ne bi se posramile ni puno veće književnosti od hrvatske i Parunova od tada pa do svoje smrti neumorno piše i objavljuje u ubrzanom tempu koji nisu mogli pratiti ni kritika ni književni povijesničari, niti teoretičari.⁸

„Lijepa“ i „osebujna mediteranka“ epiteta su s kojima se može opisati vanjšina Vesne Parun u mladosti. Međutim, njezini književni ostvaraji, odraz su njezine unutrašnje ljepote. Važno je istaknuti i neke od njezinih osobina, a to je tvrdoglavost kao jedna od mana koju je posjedovala, jer se ono reflektiralo na stvaralaštvo upravo zbog njezinih osobnih stavova i odnosa prema životu. Naime, zbog navedenog je odbijala operacije kada je oboljela od tumora štitnjače. Smatrala je kako baš tim „trećim okom“ stvara i u njemu je sva njezina kreativnost. Izrazitu nesretnost, neumorno traženje, kao i želju za ljubavlju može se pronaći u njezinim pjesmama i tamo opisuje sebe i svoj tijek života. Parunova je svoju bogatu, tešku i nekonvencionalnu životnu priču lako opisala. Za sebe je rekla kako je bila žena pjesnik, ali ne i „muškobanja“, žena „nerodilja“, ali ne i žena „nemajka“. Ljubavnica, ali ne i preljubnica. Žena otpor i žena prijekor.⁹ Iz takvog opisa može se uočiti njezin stav i realno, objektivno razmišljanje, kako o sebi, tako i o svijetu oko sebe.

Milana Vuković Runjić je u biografiji Vesne Parun, kojem je dala naslov: *Koralj se ipak vratio moru* dodala epilog i to s poetesinim riječima koje glase:

„Ne pušim, ne pijem, ispunjavam listiće prognoze. Nikada nisam bila ničijom ljubavnicom – kakve li sablazni! – imala sam ili dečka ili muža, jadanput čak i vjenčanog, u Sofiji – ili pak praznu sobu s poezijom, paučinom i kroničnom besanicom. Bile su, sve u svemu, samo tri do neba velike ljubavi. Jedna vrlo nesretna, druga vrlo sretna i treća zagonetno očaravajuća poput sunca na zalazu...“¹⁰

Čitajući ove poetesine misli, ukupan dojam je upravo zapanjujuć. Za pjesnikinju kao što je Vesna Parun granice ne postoje, jer takve ne brine kakva im je soba, bitno je da ima pregršt poezije u njoj. Konkretno gledajući, pjesnikinja je sa svojim velikim ljubavima bila izuzetno ispunjena, o sreći je teško govoriti, ali zadovoljstvo koje su joj pružale misli, te je s njima uspjela stvoriti umjetnost, dakako da su stvorile veliku umjetnicu.

⁸ Denis Derk, „Vesna Parun do kraja života ostala vjerna prosjačkom slobodarstvu“, *Večernji list*, 25. 10. 2010., Prijelomni „Zore i vihori“, 2010. godine, <http://www.vecernji.hr/hrvatska/vesna-parun-do-kraja-zivota-ostala-vjerna-prosjačkom-slobodarstvu-207296> (27. siječnja 2017.).

⁹ Nada Mirković, „Vesna Parun - živjela je protiv svih konvencija i silno žudjela za ljubavlju“, *Jutarnji list*, 25.10.2010. <http://www.jutarnji.hr/kultura/knjizevnost/vesna-parun-zivjela-je-protiv-svih-konvencija-i-silno-zudjela-za-ljubavlju/1888791/> (27. siječnja 2017.).

¹⁰ Milana Vuković Runjić, *Proklete Hrvatice*, Zagreb, 2015., str. 136.

Vesna Parun je bila svestrana spisateljica, kao i cijenjena prevoditeljica s bugarskog, njemačkog, pa i francuskog jezika. Njezina poezija je objavljena u petnaest stranih knjiga¹¹, od Rusije i Poljske do Francuske i Švedske, po čemu je jedna od hrvatskih najprevođenijih pjesnika. Osvojila je gotovo sve nagrade koje jedan pjesnik u Hrvatskoj može osvojiti. Od Goranova vijenca, Nazora (godišnje i životne), kao i nagrade Tin Ujević. Iako je bila dobitnica prestižnih nagrada i zasigurno autorica antologijskog opusa, Parunova nije postala redovita članica HAZU. Krasio ju je status dopisnog člana, što se smatralo jednom od najvećih mrlja naše akademije. Unatoč tituli nesuđene akademkinje, zasigurno je bila i ostala miljenica čitatelja, kako iz Hrvatske, tako iz ostalih zemalja, kao što su Bugarska, Francuska, Njemačka, Poljska, Engleska, Španjolska, Italija, Mađarska, Slovačka, Slovenija, Švedska¹², jer su njezina djela prevedena na sve navedene jezike. Stanko Horvat i Kemal Monteno su uglazbljivali njezine pjesme, a primadona Dunja Vejzović ih je i pjevala. Karmen Milačević i Đurđa Mačković su potpisivale izbor iz njezine poezije, a jednu pjesmu iz njezinog opusa na poljski je prevela nobelovka Szymborska. Popularna zbirka *Zore i vihori* doživjela je tri izdanja, a naklada *Zoro* je objavila izbor iz cjelokupnog djela na pet stotina stranica koji je sama pjesnikinja nazvala „*Ja koja imam nevinije ruke – asinkroni odabir*“.¹³

Hrvatski književnik i publicist, Marino Zurl prenosi iz visokotiražnog magazina *Start* iz 1969. godine nekoliko činjenica o stvaralaštvu i ljubavi Vesne Parun, što je sama izjavila na svoj 47. rođendan. Zurl piše kako je toga jutra došao u Vesnin kaotični stan, a njezina knjiga je bila gotova, tj. odštampana. Sama je svojom rukom pisala tekstove i to raznobojnim flomasterima. Bez stamparskih strojeva, bez urednika, lektora, korektora, metera, izdavača, direktora, tiskare. Samouvjereni i samostalna žena o cijeloj situaciji na samome početku je rekla kako ju je na to navelo sjećanje na staro doba kada su ljudi u manastirima sami pravili knjige igrajući se kaligrafijom i bojama. Upravo kad je počela pisati poeziju za djecu to je u njoj probudilo davno zakopanu strast.

Iako je svjesna da je veliki umjetnik, isto tako priznaje kako je umjetničko strpljenje prestalo kad se našla sa izdavačima koji su nemarni, koji se cjenkaju i na kraju vraćaju tekstove koje su samo držali u svojim ladicama, ponekad i do godinu dana.

¹¹Denis Derk, „Vesna Parun do kraja života ostala vjerna prosjačkom slobodarstvu“, *Večernji list*, 25. 10. 2010., Prijelomni „Zore i vihori“, 2010. godine, <http://www.vecernji.hr/hrvatska/vesna-parun-do-kraja-zivota-ostala-vjerna-prosjackom-slobodarstvu-207296> (27. siječnja 2017.).

¹²Marijan Bosnar, *Vesna Parun 1905-2000*, HRVATSKI DRŽAVNI ARHIV Marulićev trg 21, 10000, <http://arhinet.arhiv.hr/Pages/PdfFile.aspx?Id=1131> (16. ožujka 2017.).

¹³Denis Derk, „Vesna Parun do kraja života ostala vjerna prosjačkom slobodarstvu“, *Večernji list*, 25. 10. 2010., Prijelomni „Zore i vihori“, 2010. godine, <http://www.vecernji.hr/hrvatska/vesna-parun-do-kraja-zivota-ostala-vjerna-prosjackom-slobodarstvu-207296> (27. siječnja 2017.).

Rijetko se rađa ovakva žena, žena umjetnik koja je u hrvatskoj literaturi rekla sve što umije o ljubavi. Pjevati tako strasno i iskreno kao Parunova zaista nije mala stvar i to će reći svatko tko se barem malo razumije u poeziju. Upotpunjujući razgovor, pjesnikinja je otkrila svoj otužni sistem stvaranja. Na početku je uložila nekoliko milijuna starih dinara u štampanje pjesama za djecu i onih za „starije“ kao što je „Ukleti dažd“ i tako ostala dužna tiskarama i ljudima da im šalje stihove poštom, pa je morala i po mjesec dana putovati od škole do škole, recitirati svoje stihove i na kraju primiti narudžbe za svoje knjige koje joj leže u prašini u hodniku njezinoga stana u ulici Marijana Badela 15.

Pjesnikinja je naglasila kako ju je posljednja knjiga umorila. Puno je radila na njoj, osjećala se kao da je u nekakvom transu, u ekstazi. Njezin svagdašnji život je kao ekstaza, ponekad se pita ima li u njemu moralne sreće, sazrijevanja, ili pak nečega etičkog u svemu što je okružuje:

„Nađem se, prijatelji moji, na nekoj pustoj livadi, ujutro kad još ni zvijeri nisu probuđene, pa se skinem gola i trčim, trčim između tratinčica i vrijeska, oslobođena sebe. Ne osjećam svoje tijelo. Čučnem do potoka da se napijem, osjetim travku na grudima. To je za mene ekstaza osjetila (...) Uvijek pišem stihove u krevetu. Satima ležim, skupljenih nogu, osjetim kako mi se bedra priljubljuju i spajaju kao u peraje, osjetim se kao sirena i ponirem u svijet riječi. To je druga ekstaza. Nije mi potrebno da lutam. Ja više ne odlazim na more. Nikuda više ne odlazim. Ja ležim u krevetu i čekam ritam, da me muzika ponese. Kao u snu bogata sam smaragdnih uvala, borova, rtova, pećina, stalagmita. Danima se ne gledam u ogledalo.”¹⁴

Za jednu autoricu kao što je Vesna Parun može se reći da je to izuzetno slobodna žena koja je uvijek prisutna među ljudima, a s druge strane uvijek oslobođena svih formalnosti. Kao takva, možda i ne bi bila pjesnikinja da joj je stan građanski uredan, da izgleda kao svaki drugi, da joj je rukopis sasvim čist i pravilan, a da su joj oči posve neznačajno smirene.

Veliki broj njezinih pjesama je nastao upravo zbog pisama koja nisu nikada poslana, ili pak nakon pisama koje je dobivala u svome poštanskom sandučiću. Takva pisma su vrlo često za nju bila sudbonosna. Parunova je bila posve usamljena pjesnikinja, koja je svedena na stih i na život koji će joj donijeti taj stih.¹⁵

¹⁴ Marino Zurl, „Bila sam majka, žena i ljubavnica, kuharica i sluškinja“, časopis *Start*, 1969. godine. Yugopapir, <http://www.mojevrijeme.hr/magazin/2014/04/vesna-parun-bila-sam-majka-zena-i-ljubavnica-kuharica-i-sluskinja/> (10. ožujka 2017.).

¹⁵ Isto.

2.1. Poezija i proza

Poslije druge knjige pjesama Vesna Parun počinje pisati prozu i drame. Objavljeno joj je preko šezdeset knjiga poezije i proze, te su uprizorena četiri dramska djela. Začeci pisanja za djecu koji su je posebno istaknuli kao vrsnu pjesnikinju počeli su 1957. godine kad objavljuje zbirku *Patka Zlatka*. Napisala je ukupno dvadest i dvije zbirke za djecu,¹⁶ te je u njima stvorila amblematske likove kao što su Mačak Džingiskan i Miki Trasi koji nisu završili samo u slikovnicama nego i u mjuziklu Ladislava Tulača i Zvezdane Ladike, a prije nekoliko godina i u kazalištu na Trešnjevci kada je jednu od naslovnih uloga pjevao i Tony Cetinski.¹⁷

Zbirke koje imaju posebno i trajno mjesto u hrvatskoj poeziji su: *Vidrama vjerna, Koralj vraćen moru, Konjanjik, Ukleti dažd, Sto soneta, Suze putuju, Bubnjevi umjesto srca* i još mnoge druge. Zanimljiva polemična proza nalazi se u pjesmama: *Noć za pakost, Krv svjedoka, Pod muškim kišobranom* i drami *Marija i mornar*. U zbirkama epigrama, aforizama i oporih satira bespoštedno kritizira vlast i politiku, kako u socijalizmu, tako i za vrijeme Domovinskog rata i nesretne hrvatske tranzicije.¹⁸

Da je Parunova iza sebe ostavila samo zbirku pjesama *Zore i vihori*, čak bi taj doprinos hrvatskom suvremenom pjesništvu značio mnogo, ali ovako znači da je ova pjesnikinja porušila svu doondašnju klasifikaciju, zbog toga jer se nametnula prije svega svojom elementarnošću, kao i nediferenciranošću što je tada bilo vrlo zbunjujuće za kritiku. Njezina čvrsta isprepletenost i nerazlučivost ne znače i pjesničko siromaštvo, već nevjerojatnu savitljivost, plastičnost i prilagodljivost. Utjecaj njezinog stvaranja je dosegao do takve razine da je sama riječ koju je ona izustila i napisala bila pjesma, čak i onda kada joj se ne može dodijeliti osobito zvučan atribut. Takvu karakteristiku Paruničine poezije uočio je i Stanko Šimić u pogovoru koji je napisao u njezinoj trećoj zbirci pjesama *Crna maslina*, istaknuvši da je kod autora takve poezije:

¹⁶Vinko Kalinić, *Poetski dnevnik*, <http://vinkokalinic.blogspot.hr/2010/03/vesna-parun-biografija.html> (10. prosinca 2016.).

Patka Zlatka, 1957., *Tuga i radost šume*, 1958., *Zec Mudrijan*, 1958., *Kornjačin oklop*, 1958., *Mačak Džingiskan i Miki Trasi*, 1968., *Miki Trasi i baba Pim-Bako*, 1968., *Mačak na mjesecu*, 1969., *Miki slavni kapetan*, 1970., *Karneval u Kukuljici*, 1974.; *Igre pred oluju*, 1979., *Dvanaest slikovnica o psima; Vučjak, Bernardinac, Terijer, Dalmatiner, Bokser, Ovčar Puli, Pudlica, Tokmak, Jazavičar, Pekinezer, Čiuvava, Hrt*, 1983., *Hoću ljutić. Neću mak*, 1983., *Roda u školi*, 1988., *Pokraj Kupe kad se vrapci skupe*, 1989., *Moj prijatelj šišmiš*, 1990., *Uspavanka za poljubac*, 1995., *Kroz prozorčić zime*, 1995., *Pčela, duga i mlin*, 1997., *Kukljo, Mukljo, Tanana i Glog*, 1997., *Tri morske pustolovke*, 2000., *Morska kočijica*, 2001., *Paun vila*, 2005.

¹⁷ „Tony Cetinski bio je uspješan Mačak Džingiskan u mjuziklu Vesne Parun“, *Večernji list*, 26.11.2013., *Goranovci i Cetinski pjevaju velikog Mercuryja*, <http://www.vecernji.hr/glazba/goranovci-i-cetinski-pjevaju-velikog-mercuryja-905102> (14. travnja 2017.).

¹⁸ Zvonimir Bartolić, „Pogovor“, u: Vesna Parun, *Sto soneta*, Zrinski, Čakovec, 1972., str. 129.

„imaginacija dalekosežna: hitrokrila, preleti, u tren oka, s jednog predmeta na drugi, i na mnoštvo ih što su jedan od drugoga tako daleko, da su običnim pogledom nedogledivi, preleti, umah, s jednog kontinenta na drugi, pa sve te predmete i daleke krajeve svijeta imaginativno obuhvaća i spaja tako da od njih bude oblikovana pjesma.“¹⁹

Stihove koje je pisala bili su toliko slikoviti da nije bilo potrebno previše napora da bih se mogao zamisliti trenutak, kao što nije bilo teško poistovjetiti se sa osjećajem pjesnikinje u određenom trenutku kada je pisala redak u pjesmi, pa i samu pjesmu. Stanko Šimić zapravo govori da je lako čitati njezinu poeziju, brzo, stih za stihom. Spajanje njezinih misli od prvog do posljednjeg predmeta u pjesmi je posebno, figurativno i zaista skladno. Nadalje, ako se pogledaju zbirke koje su kasnije izdane, može se vidjeti, pa i osjetiti kako se motivsko bujanje smiruje, ali navedena mnogoznačnost ipak i dalje ostaje jedna od glavnih osobina Paruničine poezije.²⁰

2.2. Književna kritika o Vesni Parun

Poezija Vesne Parun bila je vrlo često na meti kritike, pa je njezino stvaralaštvo davalo povod za raspravu, kao i nerazumijevanje kritike, te je 1955. godine Božo Milačić u književnim razgovorima koje su nosile naziv *Suze i zvijezde* izjavio:

„Zabluda je prvih kritičara koji su pisali negativno o ovoj darovitoj pjesnikinji što su njeno stvaranje pretvorili u „slučaj“. Rezultati su dali obrnutu sliku, tako da se kritika pretvorila u „slučaj“, lomeći se najviše na inače jasnom problemu: odnosu pjesnika prema čovjeku i stvarnosti. Takvi su postupci potvrdili staro pravilo da se poezija ne može srušiti nikakvim argumentima, ako je istinita, a rezultati još jednom izvukli pouku da je svaki pohod kritičara protiv prave umjetnosti već u svom začetku osuđen na poraz.“²¹

Njegova je izjava afirmirala stvaralaštvo ove velike poetese nazivajući tadašnju kritiku slučajem, a Milačić mijenja motrište s kojega se sagledava prava umjetnost i način prezentacije takve umjetnosti. Kada se govori o kritici poezije Vesne Parun na početku njezina stvaranja, može se koristiti termin fenomena sljepila u valorizaciji poezije koji je u hrvatskoj književnoj kritici bio zabrinjavajući. Poezija Vesne Parun u ovome slučaju onakva

¹⁹ Isto, str. 126.

²⁰ Isto.

²¹ Isto, str. 117-118.

kakva se može vidjeti u njezinoj prvoj zbirci, bila je kao stvorena da se na nju sruši teret jedne dogmatske apsolutizacije i to zbog toga jer je bila osebujna i samosvojna u odnosu na tadašnju pojavnost u hrvatskoj književnosti, te je kao takva bila „drugačija“. Unatoč tome, snagu njezine poeziju nikakva sila nije uspjela ugasiti. Poezija kakvu je stvarala Parunova od samoga početka se nametnula kao nešto posebno i to upravo svojom elokventnošću, bujnošću, izrazitim bogatstvom metaforike, kao i životnim zanosom i zbog toga je bila nerazrušiva eruptivna gromada koja je odoljela svim kasnijim potresima, ali sa vidnim pukotinama. Između ostalog, zbog takvoga trnovitoga puta Vesna Parun je ostala neponovljiva i nedostižna u hrvatskoj i južnoslavenskoj književnosti, pogotovo „ženskoj knjizi“, a može se reći i da je postala jedna od markantnijih autorica u suvremenoj europskoj literaturi uopće.²²

Nakon nekoliko negativnih recenzija, pojavile se se i afirmativne, premda ni tada nije zaustavljen val nerazumijevanja poezije Vesne Parun. Kritički osvrti su bili takvi da je bilo riječi o tome kako nije jasno tko je Parunovoj dao pravo da nastavi svoj pjesnički izričaj. To su pokazatelji kako u hrvatskoj kritici, barem što se tiče ovoga slučaja, recenzije prelaze iz krajnosti u krajnost, iz jedne dogme u drugu. Za njezinu prvu zbirku kritike su pisale o tome kako je ona dekadentna, smušena, te formalistička igra riječima, a nešto kasnije nastaju optužbe da su joj pjesme kao obične proljetne igre sa već iskorištenim frazama u kojima je svijet sve više smušen i kao takav se proteže i koprea u krletki riječi.²³ Iz ovih izjava, jasno se vidi kako su pjesnikinju kritičari ocjenjivali kao jedan u nizu promašaja na hrvatskom tlu, te je nisu vidjeli kao uspješnu poetesu kakva je zapravo ona bila već od početka. Ne može se reći da na početku karijere Vesne Parun postoje samo negativne recenzije, dakako da ima i pozitivnih (od Zorana Mišića, Stanka Šimića, Ivana Cekovića, Miroslava Šicela, Dalibora Cvitana, Zvonimira Mrkonjića i drugih), ali ove negativne su zaista iznenađujuće.²⁴ U ovome radu su navedene jer se želi pokazati kako je prikazana velika pjesnikinja od strane jednog dijela kritike.

3. Počeci dječje poezije Vesne Parun

Kako bi postalo što jasnije zašto je Vesna Parun počela pisati za djecu, njezin odgovor na navedeno pitanje će uvelike pomoći, a on glasi:

²² Isto, str. 118.

²³ Isto, str. 119.

²⁴ Isto.

„Produžiti dalje, razmišljajući o svemu, odgovarajući na sva nadošla pitanja, ne prešućujući ni jednu sitnicu, tražeći uzroke svemu, razgovarajući sa svima živim oko sebe, štoviše i sa stablima, i s kamenjem, i s cijelim svemirom. Rasti u pitanjima, smiješiti se zabunama, veseliti se odgovorima: združivati se smijehom, voljeti se prirodom, sastajati se i rastajati onako kako to čine lastavice...“²⁵

Ovaj odgovor koji je dala Vesna Parun ne odgovara samo na postavljeno pitanje, već govori i o samome životu i daje savjet ljudima kako da postoje. Razmišljajući o životu, piše stihove i na taj način odgovara na sva pitanja koja se nalaze u njezinim mislima. Pitanja su ta koja pokreću svijet. Radoznalost, maštu, smijeh i odgovore želi pokloniti drugim ljudima, tj. djeci da bi se mogli poistovjetiti s njima i pogledati oko sebe na potpuno drugačiji način. I na samome kraju spominje prirodu, ljubav koju ona pruža ljudima i razloge zašto bi joj se trebalo uzvratiti.

„Pjesmama Vesne Parun radovala su se i raduju mnoga djeca... A da znaju čitati mravi, miševi, lavovi, cvjetovi, vjetrovi... sigurno bi bili vjerni ljubitelji njezinih pjesama. Što je tako privlačno u njezinom neobičnom svijetu – otkrijte sami. Mi ćemo vam odati samo dio tajne: uz ove pjesme može se sanjati, plesati, pjevati, učiti disati, letjeti, kucati... i još puno zanimljivih stvari činiti...“²⁶

Pjesnikinja je ovim riječima započela jednu od svojih mnogobrojnih zbirki pjesama i priča za djecu: *Hoću ljutić. Neću mak*. Ako se pogleda iz dječje perspektive ili se pak odrastao čovjek vrati nekoliko godina unatrag, one bi mogle probuditi ljudsku maštu, te otvoriti vidike za novim spoznajama i mogućnostima. Svojom kreativnošću, ova poetesa je relativno lako mogla privući pažnju svakome uzrastu i to je uspijevala, jer je mnogo toga prošla kako u djetinjstvu, tako i u odrasloj dobi svoga životnoga puta. Boemski život je sam po sebi vrlo poseban i ne može svatko nositi takvu osobinu. Parunova je to uspjela i pokazala koliko vrijedi njezina riječ i postojanje jer je svojom kreativnošću i znanjem ostavila iza sebe trag

²⁵ Vesna Parun, *Da sam brod; Zašto pišem za djecu*, Mozaik knjiga, Zagreb, 2002., str. 5.

²⁶ Vesna Parun, *Hoću ljutić. Neću mak*, Mladost, Zagreb, 1983., str. 2.

koji ne blijedi tako jednostavno. Svojim djelima je ispunila hrvatsku književnost i bez nje ona ne bi bila ovakava kakva je danas. Raznolika, posebija, brojnija i bogatija.

Vesna Parun se pojavila pedesetih godina dvadesetog stoljeća i to u vrijeme kada je pjesništvo dobilo novu boju, smisao i oblik, tj. kada je krenulo udaljavanje od tradicionalnih struktura i izričaja. Pjesnikinja koja je u sebi nosila pjesničko nasljeđe i koja je tragala za novim oblicima u poeziji za djecu, izabrala je lirsku naraciju i nikada se nije previše odmicala od tradicije. Kako su prolazile godine i ona je izrasla u jednog od najvećih liričara suvremene hrvatske poezije, pri čemu je prolazila kroz određene faze razvoja svoje poetske riječi.

Istraživajući literaturu za ovaj rad, došlo se do zaključka kako je Parunova primarno ostala zapamćena kao pjesnikinja poezije za odrasle, premda je posebice obogatila upravo dječju književnost, a kojim se dijelom njezina stvaralaštva, književna znanost i kritika nisu bavile u zasluženju mjeri. Sama pjesnikinja isticala je smisao i važnost bavljenja dječjom poezijom:

„(...)Poezija za djecu? (...) To je pravi labirint, zaista. U nj ući – bez klupka konca – podjetinjit ćeš! Nikada više nećeš napisati nikakav drugi stih; nećeš biti veliki mračni čovjek, nego cvijet i ptica, i bit će ti lijepo. (...) Ti moraš izaći iz ovog labirinta da bi ušao opet u onaj drugi, za odrasle, da bi gledao stvari i pojave kroz ono djetinjstvo – neobojeno staklo, da bi toj djeci, za koju sada pišeš, svjedočio o njima samima i kada odrastu. Da vaše poznanstvo, jednom zapečaćeno, traje što duže. (...) Biti đak i učitelj u isti mah. Sveznalica i neznalica. Priroda i čovjek. Dijete i mati. Igrati se kao mudrac, šaliti se kao blebetalo, mudrovati poput krave i vrištati od veselja poput vrapčića.(...)“²⁷

Jaka individualnost ove pjesnikinje reflektirana je u njezinoj poeziji. Svijet imaginacije smješta u okruženje prirode, što je najviše odgovaralo njezinom izričaju i osjećajnosti. Priča o šumi je glavna tema u kojoj nema djece kao neposrednih sudionika. Osnova za njezine pjesničke priče je anegdota koja se polako razvija u manju ili veću pjesničku cjelinu, a glavni junaci su mačići koji svojim avanturama afirmiraju svoje postojanje. Njezine pjesme o mačićima, kojih ima najviše, osvajaju čistu igru fabulativnih struktura, koju u priči pokazuju prenesenom retorikom, a ne logičkim „karikama“.

Pjesma koja je namjenjena djetetu nastaje prisnim dodirima s realnošću i projektiranje viđenja stvarnosti u igri koja je protkana humorom, a s druge strane i tugom. Nije poanta da se

²⁷ Diana Zalar, „Predgovor“, u: Vesna Parun, *Da sam brod*, Mozaik knjiga, Zagreb, 2002., str. 8.

čitajući njezine pjesme traže skriveni znakovi igre koji se tamo nalaze, igra služi kao put da se razmisli o drugoj vrsti realnosti i da se o njoj govori kao o zbilji u kojoj su životinje zamijenile ljudski i dječji svijet.²⁸

Između velikog broja dobivenih nagrada koje je autorica zaslužila za životno djelo, za sveukupni književni opus i trajni prinos hrvatskoj književnosti, nagradu Tin Ujević, europsku književnu nagradu i mnoge druge, ovdje je svakako za istaknuti i Nagradu Grigor Vitez za dječji roman *Mačak Džingiskan i Miki Trasi* koju je dobila 1968. godine, kao i Zmajevu nagradu za najuspješnijeg dječjeg pjesnika, Novi Sad, koju je dobila 1972.²⁹

4. Dječji ogranak Vesne Parun

Velika i jedinstvena pjesnikinja je posegnula za pisanjem dječjih stihova i to zbog nekoliko razloga. Neki od njih su to što takvo stvaranje predodređuje drukčije čitatelje, mlađe, a Parunova se mogla bez puno napora poistovjetiti s dječjim razmišljanjima i maštom, upravo zbog njezinih stvaralačkih mogućnosti i percepcije. Također se očituje i velika potreba za promjenama, ali jedna od bitnih stavki je njezina vječna ljubav i obuzetost prema djetinjstvu. Ljubav prema prirodi, životinjama, biljkama kao stvarnim konceptom i još više simbolima i metaforama omogućila je poimanje stvarnosti i realizaciju njezina stvaranja. Autoričino „baratanje“ riječima i bujna mašta koja ju je lako vraćala u prošle dane, uvelike joj je pomogla pri ostvarenju cilja, da probudi i zanimanje i razigranost onih koji pročitaju bilo koju zbirku za djecu. Gledajući unatrag u početke njezina stvaranja, vrlo često se pronalaze i motivi vezani za djecu, biljke i životinje. Nemetafortičke životinje u njezinom stvaranju su zapravo metafora djetinjstva, te se za njih može reći da su most što je vodi iz njezine „velike“ u dječju poeziju, a oni animalistički motivi koji prevladavaju su centar dječje poezije.

Vesna Parun je za sebe često govorila kako je trebala biti dječak i to je pokazivala u svojim književnim ostvarenjima koje je namijenila djeci. Naslovi njezinih pjesama su vrlo različiti, a u pisanju poezije za djecu maštovitost se pokazala kao izuzetna karakteristika, pa tako postoje naslovi: *Za sve su kriva djetinjstva naša, Kuda odlaziš, more?, Gljive se igraju, Jure kola preko polja, Nek žive na zemlji sva djeca, Pedalj brade, Djedove obrve, Puhaljka*

²⁸Muris Idrzović, *Hrvatska književnost za djecu (100 godina dječje knjige)*, Nakladni zavod matice hrvatske, Zagreb, 1984.

²⁹Životopis Vesne Parun, https://hr.wikipedia.org/wiki/Vesna_Parun (18. prosinca 2016.).

malog vjetra i mnogi drugi.³⁰ S ovakvim naslovima može se vidjeti dio načina njezina stvaranja, tj. kako je ona žena-pjesnik koji u svojim pjesmama izriče cijele svijetove, ali svejedno ostavlja prostora za individualni zaključak. Nije potrebno trošiti mnogo riječi da bi se puno toga reklo, a ona je to i pokazala svojim načinom izražavanja i to upravo za djecu.

Svoje životinje Parunova nosi u rukama i premješta tamo gdje joj je srcu drago i gdje osjeti da im je mjesto. U dječje sobe. Zapravo se može zaključiti kako je otvaranje i početak dječjeg ogranka u njezinoj poeziji došlo na prirodan i logičan način jer je ljubav prema djeci omogućila da Parunova iskaže svoju kreativnu stranu i na tome polju u svome dugogodišnjem stvaralaštvu.³¹

5. Zbirke i pjesme

U zbirkama Vesne Parun, mačići su najčešći posrednici u komuniciranju sa svijetom oko sebe. Oni iz knjige u knjigu mijenjaju svoje ruho i presvlače se u nove odore (*Džingiskan i Miki*). Svaki put iznova započinju svoje avanture u kojima je novi dekor prirode, šume i mediteransko podneblje. To su sve isti likovi koje pjesnikinja oblikuje po potrebi priče i trenutka u kojem se nalazi i pokreće u novu avanturu.

U svijet čudesne realnosti Parunova uvodi djecu razigranom slikovitošću, velikom bujicom riječi koja je puna glazbe, idilične harmonije, kao i nekakve bliske, pa i naivne ljepote. Njezini junaci se bore za opstanak na pjesničkoj pozornici koju ispunjava ambijent šume, rijeka, mora, dolina, lugova i poljana. Likovi su različitih karaktera. Jedni su smiješni, prevrtljivi, lakomi, hvalisavi, podli i zli, a drugi dobri, poštenu i radišni.

Pedesetih godina su nastale prve zbirke pjesama koje su namjenjene djeci: *Patka Zlatka* (1957.), *Zec mudrijan, Tuga i radost šume i Kornjačin oklop* (1958.). U njima se nalazi mnoštvo različitih životinja koje su ujedno i lirski subjekti. Milan Crnković ih je sve redom naveo u svom pogovoru o izboru pjesama koje nosi naslov *Dječji kolosjek Vesne Parun (Moj prijatelj šišmiš, 1990.)*³², a neke od navedenih životinja su: „(...) bubamara, bumbar, bik, bjelouška, čvorak, ćuk, čaplja, hrčak, jastreb, jež, jarebica, jarac, janje, kornjača, kos, konj, krava, koza, kit, krokodil, lisica, lav, mrav, medo, miš, mačka, muha, ovca, patka, svraka,

³⁰ Diana Zalar, „Predgovor“, u: Vesna Parun, *Da sam brod*, Mozaik knjiga, Zagreb, 2002., str. 13.

³¹ Milan Crnković, „Dječji kolosjek Vesne Parun“, u: *Izabrane dječje pjesme*, Mladost, Zagreb, 1990., str. 163.

³² Isto, str. 164.

vuk, zec, zmija (...).³³ Kao što se može primjetiti životinje su nabrojane abecednim redom, a Parunova ih je navela puno više nego što je ovdje zabilježeno, vjerojatno radi lakšega približavanja djeca, te kako bi djeca naučila da postoji zaista mnogo živućih životinja.

U prvom razdoblju njezina stvaranja svaka od pjesama govori o jednom zaokruženom događaju, a uloga životinja je takva da one potpuno zadržavaju svoje životinjske osobine, pa makar govorile i o ljudima. Burna zbivanja s mjestom radnje koje je u većini slučaja seosko dvorište, šuma ili polje čine ovu idilu dječje mašte potpunom i lako pamtljivom. Različite motive, kao što su životna neodvojivost osjećaja tuge i sreće, kao i snaga neobičnog vjeveričinog pjeva koje joj pomaže da se spasi, nalaze se u drugom dijelu pjesama: „*Tuga i radost šume*“ i „*Čudna stara pjesma*“.

Tuga i radost šume

*(...)Lovi kuna vjevericu
kroz zeleni lug.
Već je stiže. Trci ludoj
zatvara se krug.*

*Zalud brza vjeverica
vješto mijenja smjer.
Progoni ju još vještije
kuna, žuta zvijer.*

*Jasno zvoni u krošnjama
vjeveričin glas.
Šuma sluša, pa i medo
svoj pridruži bas:*

*-Dunuo vjetar,
grane već huje.
bit će oluje,
bit će oluje!(...)³⁴*

Vesna Parun je s ovim načinom izražavanja ostvarila veliku promjenu u stvaranju dječje pjesme koja se može vidjeti i u zbirci „*Igre pred oluju*“, a nešto kasnije i u ostalim zbirkama koje su tiskane sve do kraja 20. stoljeća.

Velika je razlika između načina pisanja za djecu, od načina izražavanja za odrasle. Zašto je poetesa počela pisati za djecu, kad joj je tako dobro išlo pisanje za odrasle? Često postavljeno pitanje od strane vjernih čitatelja njezine poezije. Međutim, u zbirkama poezije koje su namjenjene odraslima, čitatelji stihova dobivaju osjećaj da je ljudska zbilja izdajnička, moglo bi se reći i očajnička, a u poeziji za djecu ona je puna sjete i radosti. Autorica to objašnjava ovim riječima:

„U čemu je ta zbilja očajnička? U tome što sve igre u njoj završavaju odveć ozbiljno i nemilosrdno, što su bezazlenosti postavljene stupice a prijateljstvu nečovječna iskušenja (...), što su laži potisnule ljepotu a bajka o blagostanju

³³ Isto.

³⁴ Vesna Parun, *Čudna stara pjesma*, Mozaik knjiga, Zagreb, 2002., str. 43.

i standardu unakazila sve druge prirodne bajke, zatrpala pristupe izvorima obične pitke vode, obescijenila kruh, pšenično zrno, opojni šum klasja. Ogledam se oko sebe, i... plačem. A djeca pružaju ruke – za suncem, za kruhom, za radošću života, za znanjem istine. Djeca zapitkuju, traže, žele, vrte se i u snu; ona su nemir, savjest, opomena. Odjedanput se postidiš zbog svih tih tako sumornih pištolja u njih uperenih s televizijskog ekrana, i dijete u tebi zapita te nešto o tom predmetu, a ti mu odgovoriš pjesmicom. Ili pričicom u stihu, svejedno. Kroz suze i kroz smijeh. I tada netko kao da se iz daljine nasmiješi na to vaše lukavstvo, odobrava ga.³⁵

Kako i kada je došlo do toga da se djecu ne može sa sigurnošću usmjeravati k pravome putu? Tko je za to kriv? Vječna pitanja u čije odgovore nitko nije siguran. Istina je da zbilja nije uvijek tako lijepa, premda se čovjek može relativno lako potruditi pronalaziti ono lijepo, jer to postoji, u svemu. Zbilja se može gledati i kroz suze i kroz smijeh, a sva djeca to imaju oduvijek u sebi i Parunova pokušava analizirati takvo postojanje kroz svoje stihove, upućene upravo njima.

Stvaranje dječje poezije Vesne Parun nadalje se može prikazati i kroz obiteljsko stablo njezinih omiljenih mačića. Roman u stihovima pod nazivom *Mačak Džingiskan* i *Miki Trasi* je nastao 1968. godine, a priča je i uglazbljena u istoimenu mjuzikl koji je dramski prilagodila Zvezdana Ladika, te uglazbio Ladislav Tulač. Omladinski studio Zagrebačkog kazališta mladih je izveo praiizvedbu i to 1. II. 1971. Navedeni mjuzikl je izveden u brojnim gradovima bivše Jugoslavije, kao i mnogim europskim zemljama, a bitna stavka ove priče je izvedba i na Prvom festivalu kazališta za djecu u Rimu, Milanu i Trstu 1977. godine.

Autorica je zadala obećanje djeci širom svijeta kako neće prestati stvarati priče za njih i to je obećanje polako počela ispunjavati, a Diana Zalar je prenijela tu njezinu izjavu o obećanju za djecu o pisanju više „mačjih“ doživljaja u „Predgovoru“ zbirke *Da sam brod*.³⁶ Nastavila je pisati o avanturama nestašnih mačića i tako zaokružila jednu knjigu od sedam poglavlja, avantura i nestašnih dogodovština. Nastaju djela; *Miki Trasi i baba Pim-Bako* (1968.) u vlastitoj nakladi, kao i *Mačak na Mjesecu* (1969.). Nakon toga slijedi *Miki slavni kapetan* (1970.). Toliko je bila vrijedna da su po toj zbirci objavili radio-igru *Srce od bubamara*, koja je nagrađena na Orhidskom festivalu (1973.). Nadalje nastaje pričica koja se naziva *Kukljo, Mukljo, Tanana i Glog* (1997.), kao i roman u stihovima; *Tri morske*

³⁵ Diana Zalar, „Predgovor“, u: Vesna Parun, *Da sam brod*, Mozaik knjiga, Zagreb, 2002., str. 9.

³⁶ Isto, str. 10.

pustolovke (2000.). Ideja joj je bila da objavi još dvije knjige o doživljajima ovih junaka. Prva bi nosila naziv: *Tajna koraljnog otoka*, a prema rukopisu je objavljena radio-igra *Zlarinska rapsodija*, koja je nagrađena prvom nagradom zagrebačke RTV 1977., a druga: *Zimsko sunce na rtu Bućini*. Također u rukopisu postoji i početak druge, tzv. sedmoglave knjige – *Miki listonoša*, te *Iščezle ljestve*, a obje su bile s autoričnim ilustracijama.

Navedena saznanja pokazuju koliko su zapravo mačići „naselili“ hrvatsko dječje pjesništvo. Zbirka Luke Paljetka je doprinijela upravo takvom saznanju, a nosi dobro poznati naziv: *Miševi i mačke naglavačke*. Razlika između ova dva autora je ta što se Vesna Parun nije bavila toliko morskim pejzažom, običajima i filozofijama otočkog, tj. mediteranskog života, kao Luko Paljetak. Sličnost ili zajednička, dodirna točka između ova dva velika stvaratelja dječjih pustolovina i priča je upravo u tematici. Životinje kao najbolji prijatelji djeci, izrazita doza humora i šaljive note, kao i znamenita pouka. Također kod oba autora u djelima postoje različiti sukobi koji se na kraju uvijek razriješe, pri čemu su naglašene ljudske osobine u životinjama koje su zaokružile djela navedenih autora.

Tekstovi sa dvanaest slikovnica o psima (*Ponoćna ogrlica*), nastaju nakon proživljavanja avantura s mačićama. Također je i za ovu priču nastala radio-igra za djecu s istoimenim nazivom. Kazališno djelo je nazvano: *Škola za skitnice*, a djeca su ga mogla gledati u Društvenom domu „Trešnja“. Zbirka *Karneval u Kukuljici* iz sedamdesetih godina je također pripadala ovome razdoblju.

U sljedećoj cjelini njezina stvaranja mogu se pronaći različite pjesme za djecu; kao što su: *Igre pred oluju* (1979.), *Hoću ljutić. Neću mak* (1983.), *Pokraj Kupe kad se vrapci skupe* (Karlovac, 1989.), *Moj prijatelj šišmiš* (1990.), *Uspavanka za poljubac* (1997.), *Pčela, duga i mlin* (1996.), *Morska kočijica* (2001.).

Posljednja cjelina ovoga navođenja ciklusa zbirki Vesne Parun prožeta je nešto manjim opusom pjesama od dosadašnjih. Izbor pjesama iz 1979. godine u zbirci *Konjanik* (koja je za odrasle čitatelje), nosi u sebi tople i ljepotom izraza bliske pjesme koje potiču i razvijaju dječju imaginaciju, te mogu obogatiti doživljajni svijet djeteta. Pjesmice pod nazivom *Zečje zauvijek*, *Roda u školi*, *Apokaliptične i nove basne*, također su emotivno bliske djeci te ih u ovom kontekstu bitno spomenuti.

Izbor pjesama koji je naveden u ovom poglavlju, vođen je vrijednosnim kriterijem. Međutim, koliko god se čitatelju ovakav ciklus koji unutar sebe donosi različito stvaralaštvo čini nemiran, to nije tako jer su to pjesme pune različitih bogatstava namijenjenih djeci, a samim time su prilagođene djeci, kao i njihovoj mašti i razumijevanju. U neminovnu strogost forme i vladavinu priče uvedena je sloboda misli, kao i igra jezikom i neizbježna mašta. Uz

svo to mnoštvo mogućnosti uvijek postoji užitak, pa i smirivanje takve igre do točno određene razine. Baš kako more diše u blaženom ritmu plime i oseke, tako i Vesna Parun slobodno pušta da njezine pjesme dišu na hrvatskoj književnoj pučini.³⁷

Parunova je ponekad kazivala istine koje je tijekom života otkrivala, a često je osjećala tugu mora: „Velika tuga danas leži na srcu mom.“³⁸ (*Tužno more*) Vodila je svoja saznanja prema sunčanim obalama, težeći s vremena na vrijeme za naivnim predožbama o djeci i priči:

(...) *I još ću vam šapnut nešto,
to se, znajte, i vas tiče;
on pod zemljom cijelu zimu
za vas, djeco, piše priče.* (...)

(Jure kola preko polja)³⁹

Pjesnikinja ima svoju idiličnu ptičju livadu. Ona je u svom punom sjaju tijekom jutra, gdje ptice cvrkuću najveselije, a u zamamnom letu predivnih golubica nema one kojoj je srce tužno i krila teška, a noga iščašena. Tek tada progovara tuga iz pjesnikinje gdje se uočavaju saznanja o malim i velikim dramama koje su pune aluzija na čovjekov život. Kako to uvijek biva u životu tako i u njezinom svijetu, ona optimistična pjesma nadvladava svu tugu. Svim svojim pjesmama pjesnikinja pronalazi put do svjetlosti i tako osmišljava postojanje istih.

5.1. *Patka Zlatka*

Poetika ove pjesnikinje može se naslutiti već u prvoj zbirci pjesama za djecu, *Patka Zlatka*, iz 1957. godine. Premda su priče za djecu u većini slučajeva dosta nerealne i izmišljene, ona izlaže svoje priče kao događaj koji se zbilja dogodio u stvarnome životu i samim time istaknuta je njezina posebnost u moru ostalih autora dječje književnosti. Zbirke protkane mnoštvom slika ponekad govore same za sebe. Slike u kojima se prožimaju misli i saznanja o svijetu koji je čudesno lijep i potpun sa svojim zrakama sunca, a s druge strane tu je i tmuran svijet pun sjete, tjeskobe i nešto tužnijih misli. Njezina slika ipak nije ograničena svojim okvirom. Ona se rasprostire u različita područja, ali uvijek je tu ona granica realnosti koja upotpunjuje njezin doživljaj.

³⁷ Diana Zalar, „Predgovor“, u: Vesna Parun, *Da sam brod*, Mozaik knjiga, Zagreb, 2002., str. 9.

³⁸ Vesna Parun, *Da sam brod; Tužno more*, Mozaik knjiga, Zagreb, 2002., str. 24.

³⁹ Muris Idrzović, *Hrvatska književnost za djecu (100 godina dječje knjige)*, Nakladni zavod matice hrvatske, Zagreb, 1984.

Prva slikovnica Vesne Parun sadrži dvije priče: *Patka Zlatka* i *Kiša u šumi*. Topli i razigrani stihovi su popraćeni veselim ilustracijama Sanje Rešček⁴⁰, te upotpunjuju ovu slikovnicu za najmlađe. U prvoj priči je glavna junakinja patka Zlatka koju je kornjača jednoga dana zamolila za pomoć da je na svojim leđima prenese do druge obale.

*(...) Ponesi me, patko Zlatko,
preko vode ove!*

*Na obali onoj drugoj
sunce jače sija.
Livade su ondje ljepše,
trava zelenija! (...)*⁴¹

Patka Zlatka joj pristaje pomoći, ali uskoro im se pridružuje nepoželjni gost, maleni mrav, kojeg je kornjača primjetila na svojim leđima. Kornjača je bila veoma ljuta na mrava i počela je vikati:

*(...) Viknu kornjača: - A tako?!
Sad mi pobjeć ne ćeš!
Zar svoj oklop zato čistim
da ti po njem šećeš? (...)*⁴²

Patka Zlatka se zgrozila kada je vidjela kako je kornjača reagirala, što se može vidjeti u riječima: „*Zar svoj oklop zato čistim da ti po njem šećeš?*“, misleći kako joj ne može biti jadni, sićušni mrav težak, ako već ona nije. Na takvu opomenu se kornjača postidjela i zavukla u svoj oklop, a Patka nastavila svoj put po jezeru.

Pjesma je napisana slobodnim stihom, stihovi se često rimuju bez čvrstog rasporeda, tako da je rima isprekidana (a, b, c, b). Također, zastupljen je četverostih i pjesničke slike koje su vizualne i akustične. Stilska sredstva i postupci koji se nalaze u pjesmi su: epiteti, personifikacija, usporedbe, onomatopeja. Tema pjesme *Patka Zlatka* je put do druge obale, a poruka koju ona nosi je da se uvijek treba pomagati drugima u nevolji.

U drugoj pjesmici koja nosi naziv *Kiša u šumi*, dolazi malena krijesnica koja je jedne noći hodala po šumi. Bila je u velikoj nevolji jer je bila silno umorna, oči su joj se sklapale, a

⁴⁰ Sanja Rešček: „Diplomirala na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu 2001. Dobitnica je Rektorove nagrade, nagrade „Grigor Vitez“ za 2003., nagrade publike na Interliberu 2004. i nagrade „Welcome“ koju dodjeljuje ULUPUH. Ilustrirala je preko dvadeset slikovnica. Zivi i radi u Zagrebu.“ ULUPUH: <http://www.ulupuh.hr/hr/straniceclanova.asp?idsekcije=16&idclana=722> (17.4. 2017.).

⁴¹ Vesna Parun, *Da sam brod; Patka Zlatka*, Mozaik knjiga, Zagreb, 2002., str. 17.

⁴² Isto.

kiša počinje. Njezin fenjer su gasile kišne kapi i svu je smočile. Tada joj se sreća osmjehnula jer je naišla na malenu kolibicu i odmah pokucala na njezina vrata. Pečurka joj je otvorila i pustila u kuću, te ponudila smještaj i topli obrok, kako bih nadošla sebi. Težak dan je presudio i krijesnica je odmah utonula u san.

Zanimljiva i topla priča o prijateljstvu i dobroti, koju će malena djeca prepoznati i vidjeti kako međusobno pomaganje uvijek donosi radost i zadovoljstvo. Ilustracije su zanimljive i lijepe, a tekst je odličan i vrlo poučan.

5.2. *Zec mudrijan*

Zec mudrijan iz 1958. godine treća zbirka Vesne Parun koja je namjenjena djeci. To je mala bajka o životinjama u nestvarnom svijetu. U njoj se pronalazi doživljaj šume koja je puna tajnih i tajanstvenih glasova, bez novosti u smislu novog viđenja svijeta. Plašljivi, dugouhi zimski stanovnik je glavna tema zbirke. Zec je prikazan u nizu asocijativnih slika, ali se ne uzdiže do cjelovitije misli i istine, što se može vidjeti u pjesmici *Ide zima*:

*Zima ide, ide zima
mali zeko mamu ima*

*samo jedno zeko nema
seku da joj krevet sprema*

*zima ide, ide zima
mali zeko šumu ima*

*da joj hladne šape grije
dok u šumi vjetar vije.⁴³*

*zima ide, ide zima
malo zeko krzno ima*

Postoje začarani predjeli vedrine u koje je pjesnikinja uvela čitatelje, kao i animalizacija motiva te preobrazba malih u velike junake koji govore svoje misli i crtaju slike kako bi nadopunili to svoje razmišljanje.

Pjesma je napisana osmercem, stihovi se potpuno rimuju. Također, zastupljen je distih i pjesničke slike koje su vizualne, akustične. Navedena lirska pjesma je krajobrazna, jer pjesnikinja izražava svoja unutarnja raspoloženja, ujedno i opisuje krajolik. Stilska sredstva i postupci koji se nalaze u pjesmi su: epiteti, aliteracija, anadiploza, anafora, asonanca,

⁴³ Vesna Parun: *Ti koja imaš nevinije ruke*, Osnovna škola Ljudevita Gaja Zaprešić, http://os-ljudevita-gaja-zapresic.skole.hr/print/?prt_name=news&prt_id=606 (18.06. 2017.).

onomatopeja. Tema pjesme *Ide zima* je opis malog zeke, a poruka kaže kako nije važno što sve čovjek ima u životu, ako nema ono najvažnije, a to je obitelj.

5.3. *Mačak Džingiskan i Miki Trasi*

Prateći dječji život, Parunova je uspjela uzdignuti svoj. Drugačiji od prijašnjeg, nevin i potpun. Izgrađivala je njegov senzibilitet, kao i potrebu za spoznajom svoga bića i svijeta na način da se zalagala za pravi život, istinu i ljepotu, čednost i prirodnost. Uspjela je svog omiljenog mačka odvesti na Mjesec i još k tome na balon ispisati velikim slovima „Nek žive na Zemlji sva djeca“. Njezin mačak Miki je svoje jedino stanište pronašao upravo na Mjesecu, a to pokazuju i riječi pjesme *Tajna dubokog kanjona*:

*Na Mjesecu nitko
plakate ne lijepi
i nitko u igri
ne vara.
Gdje je tu vjetar
kiša i grim
ratovi, poplave,
kuga?*

*Tu nitko ne traži
izgubljen dom.
Tu drug ne izdaje
druga.⁴⁴*

Iz navedenih stihova može se vidjeti kako je poetesa poželjela bolji svijet za svakoga. Svijet bez varanja, laganja i prirodnih katastrofa. Svi imaju svoje domove i sretni su. Nema izdaja, niti mjesta razočarenju. Naglašena idiličnost samo u pjesmi postojećeg svijeta istovremeno je utočišna oaza za djecu, ali i postavljanje pitanja odraslima zašto ne bi postojalo takvo okruženje i kako je došlo do toga da je tome tako samo u pjesmama.

Mačak Džingiskan i Miki Trasi je dječji roman u stihovima koji ne proširuje tematske prostore ovoga pjesništva. Jednim je dijelom prožet romantičarskim simbolima mediteranskog podneblja. Različiti junaci su zauzeli svoja mjesta u romanu. Stari junaci crtanih filmova Walta Disneya dolaze do izražaja; kao što su mačići, Miki i Džingiskan u svojim novim avanturama. Pojavljuju se razne dogodovštine mačića i baka Pim-Bako, Žane, Klasi, Rikiplana koje ne mogu pokrenuti maštu tako što oponašaju život mladog čovjeka.

⁴⁴ Vesna Parun, *Mačak Džingiskan i Miki Trasi; Tajna dubokog kanjona*, Mladost, Zagreb, 1968., str. 158-159.

„(...)Igrokazi o dva dalmatinska mačka, kao izašla iz nekoga zaboravljena Disnyeva kašuna, kao i igrokazi iz zagrebačke i seoske nemorske sredine zato se prvo doživljuju kao prirodni, realni i istinski, drugo kao vrhunske pjesmotvorbe i stihoslike, tek zatim kao fantastične i nemoguće priče, a stalno naslućujuće kao drame koje lucidno, precizno, točno i istinito preslikavaju ljudske odnose u točno usredištenoj hrvatskoj sredini, priklanjajući se čas polu satire, čas parodije, čas ironije, čas tuge, čas trpnje, boli i nepravde.“⁴⁵

Životinje koje paradiraju u velikom nizu stvaranja, usprkos antropomrfnim značajkama autentični su stanovnici zemlje djetinjstva u kojoj je apsolutno sve relativno i relevantno, što uključuje veličinu, snagu, dobrotu, moć, vrijeme koje je stvarno i nestvarno. Autoričine mačke plove oceanima, paradiraju po kejevima i špelunkama⁴⁶, pišu pisma koja su puna pretjerane samohvale, prolaze kroz sav intezitet dolaska i odlaska. Svi oni nisu antropomrfni na način da predstavljaju ljude u životinjskom ruhu ili životinje kojima su pridodane ljudske osobine, nego su oni u isto vrijeme i mačke i djeca. Oni su i nijeme životinje kao prijatelji iz djetinjstva, koje postoje u realnom dječjem životu, kao i dječaci što se u svojoj mašti u jednom trenutku onakvi kakvi su zapravo u stvarnom svijetu, a u drugom kao mačke koje čine ogromne stvari i žive tako ostatak svoga djetinjstva.

Posebnost načina pjesničkog izražavanja Vesne Parun može se vidjeti i u serijalizaciji njezinih uspjenih tema (*Miki u svemiru*). Njezin stav nije lako prihvatljiv, a pogotovo stav prema naivnom ili patetičnom tonu. S obzirom na to, u ovoj njezinoj knjizi o Mačku Džingiskanu i Mikiju Trasiju, postoji autentičnost dalmatinskog djetinjstva, kao i poseban miris mora, te topline koja se osjeti samo u djetinjstvu. Doživljava se prava lirika usprkos pričalačkom tonu.⁴⁷

⁴⁵ Mira Muhoberac, *Igrokazi Vesne Parun*, Naklada Jurčić d.o.o., Zagreb, 1999., str. 123.

⁴⁶ *Kej* (srp.)- brana, kej, nasip, molo, pristanište. <https://www.dictionaries24.com/hr/kej> (15.03.2017.) *Špelunka* (razg. pejor.) - tamna, nekomforna, neugledna prostorija ili prostor.

http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=d1djWRA%3D Hrvatski jezični portal (15.03.2017.)

⁴⁷ Milan Crnković, „Dječji kolosjek Vesne Parun“, u: *Izabrane dječje pjesme*, Mladost, Zagreb, 1990., str. 166.

5.4. *Hoću ljutić, neću mak*

Zbrika pjesama *Hoću ljutić, neću mak* sadržava četiri ciklusa i sastavljena je na način da djeluje kao jedna cjelina koja se čita od prve, pa sve do posljednje pjesme koje su dopadljive i lako pamtljive. Pjesme su ritmične, melodične, razigrane i vedre baš kao prava dječja igra. Pjesnikinja pokušava svojim načinom izražavanja djeci pružiti odgovore na neka „teška“ pitanja o svijetu koji ih okružuje. Kako njezinom stilu i dolikuje, sve te odgovore pronalazi u neobičnim događajima iz svijeta životinja, biljaka i ljudi.

Forme pjesama su namjenjene mlađoj djeci jer su kratke, jednostavne i na svakoj stranici se može vidjeti sličica koja upotpunjuje njezin sadržaj. Pjesmice su pisane slobodnim stihom. Od stilskih figura, najviše je zastupljena anafora i većinom se ponavljaju stihovi. Zbirka je ispunjena šaljivim i poučnim lirskim pjesmama. Također, ova zbirka sadrži brojalice, a uz pjesmu malena dječica puno lakše nauče i brojeve:

(...) *Jedan, dva
jedan, dva.
Stupa hrabra
četica. (...)*⁴⁸

Vrlo poučna i didaktična zbirka u kojoj djeca također uče boje, vrste voća, različite igre, imena i mnoge druge korisne stvari. Zbirka sadrži puno pjesama i na samome kraju radi provjere koliko su najmlađi mogli naučiti, postoje i neka pitanja. Pjesnikinja želi navesti djecu da razgovaraju, maštaju, crtaju i glume. Neka od pitanja su:

„(...) Pronađi u svakoj cjelini pjesmu koja ti se najviše sviđa.

Koji ti je lik iz pjesme najzanimljiviji?

Naslikaj najljepši, najšaljiviji, najšareniji, najneobičniji prizor.

Pročitaj pjesmu *Ja ljutić*. Može li se tebe nazvati Ljutićem? Ili kako drukčije?

Što je šaljivo u pjesmi *Da sam brod*? Pokušaj i ti ispjevati nekoliko luckastih stihova.(...)“⁴⁹

Djela Vesne Parun su vrlo kreativna, maštovita, razigrana, pokazuju kako se može relativno lako približiti djeci i njihovom razmišljanju, kao i vrlo zanimljiv način učenja onih

⁴⁸ Vesna Parun, *Hoću ljutić, neću mak*, Mladost, Zagreb, 1983., str. 7.

⁴⁹ Isto, str. 81.

pojmovima, koji su bitni u svakodnevnom životu. U svojim pjesmicama ona uspješno potiče djecu da na razigrani i relativno lagan način nauče osnovne pojmove, kao što su boje, brojevi, vrste voća itd. Zapravo, kad se rezimira cijela zbirka, može se reći kako je to umjetnički ostvaraj s naglašenom didaktičkom primjenom. Prezentiranje stihova s uključenim brojalicama i pitanjima ukrasile su unutrašnjost ovih korica. Ovim načinom se Parunova htjela što više približiti djeci, drugačija je od svojih suvremenika, a pitanjima na kraju zbirke uvodi nov način približavanja djeci, te ih želi kroz zanimljiv način naučiti osnovne pojmove, potiče ih na promišljanja o pročitanome, kao i da se sami involviraju u pjesmice. Ovo je savršen način na koji se može približiti djeci. Pjesme ove spisateljice nisu samo pjesme kao takve, one imaju i „učiteljsku“ svrhu i vrlo su poučne.

5.5. Uspavanka za poljubac

Ova zbirka se pojavljuje četrdeset godina nakon autoričine prve zbirke pjesama (*Patka Zlatka*, 1957.). Žanrovski je Parunova zbirku definirala kao uspavanke, a u posveti je navela kako je ona: „Za ptiće kojima su porušena gnijezda. Za djecu kojoj je ukraden san.“⁵⁰ Temeljna nit njezinog pjesničkog stvaranja je tragična sudbina djetinjstva i upravo je to postala jedna od glavnih tema zbog kojih je započela svoje stvaranje velikih djela. Ona potiče dječji duh osnovnim i neutralnim oblicima života. Sve ih je uspjela pronaći u prirodnom okruženju u izmjeni godišnjih doba, kao i u biljkama i životinjama.

Da bi se što više približila djeci, poetesa je izabrala način pisanja koji je najsličniji bajci, tj. najstariji i najizvorniji oblik pjesme koji pripada počecima književnosti, kako za djecu, tako i uopće. Za uspavanke se može reći da su to mini-bajke, a spisateljica na „bajkoviti“ način piše pjesme, odnosno uspavanke djeci, koje su vrlo poučne. Unosi niz animalnih i biljnih motiva, kao i izmjene godišnjih doba. Ali, s druge strane, ona opisuje i tragičanu sudbinu djetinjstva, gubitak dječjih snova kroz odrastanje i sazrijevanje. Pjesme-uspavanke su intrigantne, sastavljene od zvuka, ritma i čarolija nestvarnih i čudesnih riječi, uspavanke su onaj most koji pomaže da se prijeđe iz svarnog u neobični i fantastični svijet. Takav odabir lirskog oblika autorica nije uzela slučajno, jer je i ranije u ovom radu navedeno kako vlada njime pri samom ulasku u dječju književnost. Antologijski uzorak se nalazi u pjesmi, *Palčičeva uspavanka*, koju je objavila šesnaest godina prije *Uspavanke za poljubac*.

⁵⁰ Vesna Parun, *Uspavanka za poljubac*, Mozaik knjiga, Zagreb, 1995.

<i>(...) Kakav li se glas to čuje? Palčić sina uspavljuje.</i>	<i>- Moj sinčiću, nana, nina! Kuća nam je sred planina.(...)⁵¹</i>
--	---

Lirska prozračnost i blagi humor upotpunjuju njezine uspavanke, ali se okreću i igrama, predmetima, osjećajima, stvarajući nevjerojatan krug dječje mašte i svakodnevice. Po formi se može vidjeti da su to lirske minijature, tzv. sitne pjesme. Naziv su dobile još u 20. stoljeću, a njihova četverosložna struktura stiha i katrena koja ih povezuje, postaje prava podloga za uspavanke s laganim ritmom i na taj način ističu ljupkost i minijaturnost. Rima kojom je pjesma ukrašena je isprekidana (a, b, c, b), a pjesničke slike su vizualne i akustične. S obzirom na broj stihova, u navedenoj uspavanci se nalazi katren, a tema je uspavljivanje djeteta.

Izražajna istančanost jedne spisateljice za odrasle se preusmjerila k svaralaštvu za djecu, a pjesnikinji kao što je Vesna Parun takav prelazak ne predstavlja trenutni odmor, već unutarnju i veću potrebu za što bližom pjesničkom komunikacijom s mlađim čitateljima. U dva smjera je tekla takva komunikacija. Prvi je bio u otkrivanju izvanrednog svijeta prirode u kojem su nastanjena predivna i draga stvorenja, kao što su kukci i ptice, te poznate i malo manje poznate životinje. U drugom smjeru se pronalazi put avanturističkih događaja i doživljaja autoričinih najdražih junaka, također iz životinjskog svijeta, gdje je kukuljica jezgra pustolovina za pustolovno ishodište, kao i povratničko uporište. Narativna os je u oba slučaja njihova jezgra, ali pjesničke slike i ozračja pokazuju izrazitu lirsku suptilnost. Izričaj je bio više tradicionalan (jasan i neposredan), nego li avangardan jer autorici nije bilo stalo do verbalističkog ludizma, kao ni do pretjerane fantastike kojom je bila prožeta moderna dječja književnost.

Drugi dio pjesničkih tekstova u ovoj zbirci ostvaruje već spomenutu bliskost uspavanke i bajke, tj. same poezije. U njemu se prožimaju priče i pjesme koje su ispričane za laku noć. Različite preobrazbe, doživljaji i pustolovine malog i šarenog kišobrana, samo su podloga maštovitosti gdje obična kišna kap postaje protagonisticom uzbudljive igre u kojoj se nalazi stvarni svijet, ali i svijet snova. Priče su protkane konkretnim spoznajama o prirodi koje upućuju na dječju maštu putem snovitih pustolovina.

⁵¹ Vesna Parun, *Da sam brod; Palčićeva uspavanka*, Mozaik knjiga, Zagreb, 2002., str. 126.

Uspavanka za potok

<i>Potočiću pustolove što grgoljiš kroz dubravu,</i>	<i>Spavaju i pastrvice. Šaš ne šušti, žapci šute.</i>
<i>pritaji se na okuci, na kamen prisloni glavu!</i>	<i>Iz tvog srebra voden - vile pomaljaju Sjajne skute.⁵²</i>

Ritam je naglašen poetskim nabojem koji je upotpunjen i s pjesničkim tekstom uz svaku priču. Auditivne i vizualne pjesničke slike se nalaze u prethodnim stihovima, a četverostih, tj. katren ju zaokružuje. U komunikaciji, autorica je okrenuta čitateljima i na kraju zbirke diskretno otkriva intimu, pa se može reći kako je ovo jedna intimna pjesma u kojoj su skriveni duboki pjesnički osjećaji i iskreni doživljaj, kao i stvaralački postupak koji je pokazao upravo ono što je i sama željela: „...radosnim susretom s čitateljem koji je za nju uvijek ono drago lice na kome odsijevaju tajne godišnjih doba duše i oživljuju bajke.“⁵³

Ovom zbirkom je pjesnička riječ Vesne Parun dobila još jednu potvrdu o svojoj privlačnosti, maštovitosti i suptilnosti, kao i dokaz o vitalnosti, te ustrajnosti o osobnom poetskom modelu. Uspjela je tradicionalni i moralni model dječje pjesme zamijeniti s modelom koji mladog čitatelja oplemenjuje i to estetski, a usmjeruje humanistički i etički, kao što ga i upućuje na ljepotu prirode i čudo koje se ponavlja i traje!⁵⁴

5.6. *Kukljo, Mukljo, Tanana i Glog*

U svome stihovanom romanu: *Kukljo, Mukljo, Tanana i Glog*, posvećenom otoku Zlarinu za svoj 75. rođendan, Parunova je utjelovila svoje već dobro poznate junake s novim pustolovinama i dogodovštinama. Stihovani roman sadrži pedeset naslova koji izgledaju na prvi pogled kao zasebne pjesme, ali zapravo to su dijelovi romana, povezani svojom tematikom. Glavni likovi su upravo mačići, ona ih naziva Džinginsanovim unucima.

⁵² Vesna Parun, *Da sam brod; Uspavanka za potok*, Mozaik knjiga, Zagreb, 2002., str. 191.

⁵³ Joža Skok, *Uspavanka za poljubac* Vesne Parun, Zagreb, 1995., str. 105.

⁵⁴ Isto, str. 106.

*(...) A za četvrtog momčića,
koji je crn od glave do pete
baš poput djeda
Džingiskana
i ne znam zašto ga prozvaše Glog,
sa brda Hlepaca,
traj-nina-nana,
skinuo bih
Mjesečev rog! (...)⁵⁵*

U početku romana je opisano kako su mali mačići došli na svijet. Nadalje preostaje jedna briga, a to je kako hraniti mačiće, tj. kako će ostale životinje, kao što su teta koza Kasi, stric Miki i magarac Žan nabaviti mlijeko za njih. Bitna uloga u mačićevim životima bila je baba Pim-Bako. Ona ih je pazila, pjevala im i plesala. Djed Roko je radio svoje poslove. Mačići su njihovom zaslugom imali svoja kolica. Zajedničkim druženjima i igrom brzo su im prolazili dani. Često je bilo problema s Tananinim spavanjem. Baka je morala pričati priče jer se ona boji mraka. Drugu noć joj je cvrčak smetao, a treću šuštanje trava. Djed Roko je svirao klavir da bi Tanana zaspala. Četvrtu noć nije nitko zaspao.

*(...)Ni djed ni baka
ni mačak Miki,
ni more predkućom
crno i plitko.(...)⁵⁶*

Najbolji stric na svijetu je Miki koji ih je uvijek rado vozio i oni su bili prestretni. Ponekad su mačići, kao i sva prava djeca bili vrlo izbirljivi i zahtjevni, pogotovo po pitanju hrane. Baka se uvijek trudila da imaju sve, ali to nije bilo dovoljno. Kasnije priča teče s opisom mačića koji su shvatili svoju nepravедnost prema baki i rekli kako su oni najzločestiji mačići na svijetu, pravi vukodlačići. Stric Miki ih je nešto kasnije vodio u cirkus. Tanana je jednog dana imala dvoboj s paukom koji je trajao četiri sata i devet mečeva, a miševi su bili suci. Baka se morala brinuti za red u kući i svi su joj govorili da previše brunda, ali da nije takva, nikada ne bi bilo reda i discipline. U romanu ima puno emocija. Ljubav se osjeti na sve strane, a kad ima ljubavi, ima i ljubomore. Mačak Džigi je bio ljubomaran na Mikija jer je mislio da njega baka voli više;

*(...) Srce me, bako,
zaboljelo jako!*

-A od čeg, srce?-

⁵⁵ Vesna Parun, *Kukljo, Mukljo, Tanana i Glog*, Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, Šibenik, 1997., str. 5.

⁵⁶ Isto, str. 15.

pita baba Pim-Bako.

*-Boli me, bako,
svu noć sam plako!*

*I od toga mi je
uho otpalo,
i od tog su mi
oči crvene,*

*jer mi je noćas
na um palo
da Mikija voliš
više nego mene!*

*- Ej, mala budalo, -
baka mu šanu
- pa to ti se samo
tako čini!*

*Ja Mikija više
volim po danu,
A tebe, Džingi,
po mjesečini!(...)⁵⁷*

U selu je također bio dimnjačar Ante koji je imao svoga sivoga mačka koji mu je bio pomoć pri čišćenju dimnjaka. Mačići Kukljo, Mukljo, Tanana i Glog su bili vrlo nestašni i baka se morala uvijek boriti s njima da je slušaju. Pjesnikinja je ovim usporedila mačiće sa većinom male djece kad budu sa svojom bakom ili djedom, njihovu razigranost i opuštenost, za razliku od ponašanja kada su s roditeljima.

Miris dobrote se širi dok pekarica čeka mačiće da dođu po svoj dio kruha iz krušne peći. Njima je bila igra i izazov pratiti odakle se taj miris širi. Tražeći kruha došli su do mornarske kuće koja im je bila jako zanimljiva. Iza kuće je bio opustjeli vrt i sve im se učinilo kao da su u nekakvom začaranom labirintu. Pomalo uplašeni, zajedničkim snagama su pronašli izlaz i došli do školskog dvorišta gdje su vidjeli učiteljicu Doru. Ona je plela čarape, a okolo škole i u njoj je bilo puno đaka.

Jake vjetrove mačići nisu voljeli i baka se brinula za njih kada je puhalo. Istočni vjetar koji je pun bijesa je bio najgori, nazivali su ga lavantarunom. Djed Roko je govorio kako se previše brinu jer ga on nije ni osjetio. Htio je pokazati svoju mušku hrabrost, a time i njih utješiti da se smire. Baba Pim-Bako je bila najviše nervozna od svih mačića, pa je to za nju posebno vrijedilo. Često se može čuti izraz kako roditelji vole svoju djecu najviše na svijetu, a baka i djed nešto više od toga. Premda Parunova nije imala mogućnost osjetiti takvu ljubav i povezanost u tijeku svojega života, vrlo lako i precizno je opisivala osjećaje, kao i nevjerojatnu ljubav i bliskost bake i djeda prema svojim unucima.

Četiri mačića su bila u kazni kada su razbili tuljac kamenčićima. Nisu dobili ni jesti ni piti. Čak nisu smjeli prestići kod ognjišta. Četvrti dan su dobili čorbu od priljepaka. Ljuta tri brata i njihova sestra nisu htjeli niti probati čorbu, pa su ju djed i baka pojeli i onda je

⁵⁷ Isto, str. 29.

nastupila kazna na još četiri dana. Tužni, gladni i umorni, mačići se sjete svoje majke, kako bi bila tužna da ih takve vidi. Tada im je bilo dosta i preskočili su bodljikavu žicu i pobjegli u selo kokoši krasti. Bili su previše samouvjereni, misleći kako im nitko ništa ne može. Pjesnikinja je ovom prilikom htjela pokazati djeci koliko je bitno biti poslušan i dobar, te uvijek raditi ono što odrastao čovjek u njihovoj blizini kaže, kao i odgovarati za svoja djela.

Miki je u Zlarinskoj noći vidio vukodlaka i tada se uplašio za mačiće. Baka mu je govorila da je to samo priviđenje. Džingi je iz dosade počeo pušiti lulu, a mačići su svaki dan jurili preko dvora. Otac, prvi ronilac, zvani Vihor i majka Koraljka im je uvijek u mislima. Ne znaju što se s njom dogodilo. Baka i djed su razmišljajući o svojim unucima završili priču o četiri mačića. Pitali su se hoće li zaista za dvije-tri godine poći u bijeli svijet i hoće li se njihova majka ikada vratiti, a otac izroniti iz svojih dubima. Sudbina u svakom slučaju ima svoj plan!

Tema ovoga stihovanoga romana je bakina i djedova ljubav prema svojim unucima. U stihovima su osjećaji prevladali, pa je ovo jedna intimna pjesma. Od pjesničkih slika zastupljene su vizualne, auditivne, kao i taktilne. Neki od navedenih motiva u pjesmi su: srce, baka, ljubav, voli, oči, dan, djed. Poruka stihovanoga romana je da bi djeca trebala slušati svoje odgajatelje, jer oni žele uvijek samo najbolje za njih i njihovu budućnost.

Zvonimir Bartolić je napisao kritički osvrt na stvaralaštvo velike spisateljice u svome eseju, a dio o njezinim stihovanim romanima ovako glasi:

„(...)Njezini stihovani dječji romani jedinstveni su u hrvatskoj dječjoj književnosti. Pisani pretežno u kratkom stihu, ti nam dječji romani, a to se može reći i za njezine stihovane priče, pokazuju da je pjesnikinja uspjela stvoriti žive dinamične likove što u dječjoj poeziji nije osobito čest slučaj. U tim likovima ima nešto od najboljih tradicija Luisa Carolla, Colodija i Ivane Brlić Mažuranić, no u biti je antropomorfizacija životinjskog i biljnog svijeta nova i do sada još nepoznata, ali primjerena djetetu. Zbirka pjesama „Tuga i radost šume“ puna je divnih slika antropomorfizacije svijeta prirode (Jutro, Dva planeta, Zrikavci, Sjenica), a neke od pjesama pisanih na tradicijama narodnog stvaralaštva prave su divne poetske balade (Soko), nepoznate u hrvatskoj dječjoj književnosti. Vesna Parun kao pjesnik djetetu govori bliskim jezikom, jezikom njegove mašte i njegovih emocija pa je i

njezina dječja poezija maštovita igra duha, ljepote i ljubavi, čime se ta poezija dodiruje s njezinim pjesničkim stvaralaštvom u cjelini“.⁵⁸

Kako je Bartolić u svojoj kritici izdvojio da je kratkoća njezinih stihova u romanima specifična jer je ona uspjela oživjeti svoje likove u stihovanim pričama na način kao da su pisane u bilo kakvoj prozi. Za djecu je primjereno uvoditi u njihov svijet životinje i biljke, a divne slike antropomorfizacije svijeta prirode to nadopunjuju i stvaraju nezaboravnu poetsku baladu. Također je spomenuo jezik koji je blizak djetetu jer stvaranje istoga približava zanimanje djece za daljnje čitanje i praćenje pustolovina simpatičnih likova.

Slike koje se nalaze u ovom stihovanom romanu nešto su drukčije. Crno-bijela nota, nekoliko stvarnih fotografija. Joža Skok navodi kako:

„Paralelno sa sužavanjem motiva, nastala je uočljiva preobrazba u domeni izraza i stiha, jer je pjesnikinja uvijek pokušavala disciplinirati bujice riječi, kao i formalnu lepršavost svoga bogatog vizualnog i auditivnog razigranog stiha“.⁵⁹

Vesna Parun se ponekad borila sa svojim mislima. Količinski nije bilo moguće apsorbirati sve te riječi, fraze, dinamiku izraza s vremenom da ih sve stavi na papir i tako obilježi zauvijek. Uvijek u pjesništvu ostaje nešto nedorečeno što ostavlja čitatelju prostora za samostalno razmišljanje o pouci i različitom svijetu od onoga u kojem je trenutno.

5.7. *Paun vila*

Oduvijek su pjesnici u Topunskom dobivali inspiraciju za svoja djela⁶⁰, pa je tako i Parunova na neki način bila time počašćena, te je podijelila sa svijetom još jednu prekrasnu priču. Boravila je tamo jedan duži period i provodila svoje vrijeme sa ljudima koji su bili uz nju i s njom, kao i sa djecom. U sjeni Topunskih krajeva napisala je poemu, priču u stihovima, tj. slikovnicu *Paun Vila*. Poema je prepuna ilustracija Ivane i Katarine Petriško, učenica šestih i osmih razreda OŠ u Donjoj Stubici. Ilustriranju su pripomogle i ostale učenice, kao i

⁵⁸ Zvonimir Bartolić, *Sto soneta; Jedan pogled na poeziju Vesne Parun*, 1972., str. 120.

⁵⁹ Joža Skok, *Sunčeva livada djetinjstva*, „Naša djeca“, Zagreb, 1979., str. 197.

⁶⁰ Vladimir Nazor više puta je boravio u Topuskom, čak je neke od svojih stihova posvetio Topušćanima. Dragutin Tadijanović je bio poseban gost Top-termi, te rekao kako taj kraj čine posebnim prijazni i gostoljubivi ljudi, a ne portali, parkovi i spomenici. Enes Kišević je izjavio jedne noći za Valentinovo u Topunskom kraju: „Naše je samo ono što smo drugima dali!“ <http://kaportal.rtl.hr/top-terme-brojni-pjesnici-pronasli-sunadahnuce-u-top-termama/> (19. ožujka 2017.)

dvogodišnja Dorica.⁶¹ Vesna Parun je tu zbirku posvetila svemu lijepome što ju je tamo okruživalo gotovo godinu dana njezinog života, tj. Zaboku, povodom njegova proglašenja, „Gradom prijatelja djece“, 2005. godine. Tiskana je u prosincu, u 1000 primjeraka.⁶²

Priča koja je napisana u stihovima na djeci poseban i blizak način govori o paunu iz Topuskog koji je bio također i simbol lječilišta. Vila zajedno s paunom stvara spoj snage, ljepote, ljubavi, pa i prijateljstva među ljudima i životinjama. U priči se nalazi beskrajna ljepota prirode koja spaja vezu između prošlosti i sadašnjosti. Glavna junakinja Paun Vila najveću pažnju pridaje nježnosti, dobroti i ljubavi, pa tako šalje poruku o moralnim vrijednostima života.⁶³

U slikovnici se sve vrti oko glavnih likova, a to su paun i dječak. Čudna je to knjiga, pogoduje dječjoj mašti jer je na neki način sve nestvarno. Slike stoje naopako, a na slikama ima zaista svega onoga što može zaokupiti dječju pozornost. Listajući stranice mora se pažljivo pratiti radnja, jer je svaka radnja i lik naslikana, a stihovi su pobacani po stanicama pa je malo teže čitati. Neki od ostalih likova su različite vile i vještice, kao i stražar. Kroz cijelu priču jedni druge uče što je pravilno, što se smije, a što ne smije raditi. Priča ima pouku, kao i sretan kraj. U zadnjem dijelu priče autorica iznosi svoju sreću što je završila s liječenjem i što je pronašla puno novih prijatelja i tako postala bogatija.

Happy end iliti SRETAN KRAJ

*A sad evo
iznenađenja.
Paun vilo,
doviđenja!
Topusko sam
napustila.
Priču sam dovršila,
u Zagorju
zelenome,
na krevetu
bolničkome.
U Zaboku
Magdičinu
tiskaru
pronađoh malu.*

*U Stubici
klinke dvije
Katarinu
i Ivanu.
I još puna
tri ruksaka
djevojčica
i dječaka,
da paunsku
ovu šalu
domišljato
oslikaju.*

*Bila je to
prava sreća,
čarolija
ponajveća,
te nismo
ni osjetile
kako smo se
uz Mjesec
blijed
u tri vile
pretvorile.

I bio je to
happy
end!⁶⁴*

⁶¹ Vesna Parun, „Predgovor“, u: *Paun vila*, Stubičke Toplice, 2005.

⁶² Isto.

⁶³ Katalog knjižnica grada Zagreba:

<http://katalog.kgz.hr/pagesresults/bibliografskiZapis.aspx?¤tPage=1&searchById=1&sort=0&spid0=1&pv0=pri%C4%8Da+u+stihovima&xm0=1&selectedId=370000372> (20. prosinca 2016.).

⁶⁴ Vesna Parun, *Paun vila*, Stubičke Toplice, 2005., str. 41.

Ova lirski pjesma je misaona jer pjesnikinja duboko promišlja o svome životu, kao i onome što je proživjela, kako se osjećala, gdje je bila i što je radila. Tema je njezin život. Poruka koju donosi glasi da čovjek kakav god život imao, na kraju će završiti kao i svi ostali, samo je bitno da si reprezentira smisao na ljepši i sretniji način. Pjesma je pisana slobodnim stihom. Motivi su: iznenađenja, Paun vila, priča, tiskara, djevojčice, prava sreća, itd. Pjesničke slike koje se nalaze su auditivne i vizualne.

6. Dječja književnost i dječja poezija

Djela dječje književnosti ne traže i nemaju ništa blaži kriterij estetskog vrednovanja od djela koja su napisana za odrasle. Unatoč tome još uvijek ima pokušaja (u novije vrijeme sve manje) da se pojam dječje književnosti ujednači s estradnom, zabavnom beletristikom, točnije sa štivom lakšega žanra. Potreba njezine egzistencije vrlo je bitna, inače se može reći da je svako književno djelo koje je napisano jasnim i razumljivim stilom i pristupačnom tematikom, djelo za djecu. Po takvom shvaćanju nije relevantna literatura za djecu, ali takvi su glasovi i stavovi danas zaista usamljeni, a književnost namjenjena djeci postoji s vrlo bitnom svrhom i na svoj poseban način je ispunjava. U ljudskom životu postoje različita razdoblja, a neka od njih su čitanje Kafke i Krleža, nasuprot njih stoji razdoblje koje oduševljava, a to je ono kada se čita Lovrak, Molnar, Twain, te Kušan.⁶⁵ Svako čitanje u bilo kojoj životnoj dobi je posebno na svoj način i čovjeku je potrebno da se od samoga početka oduševljava pojavnošću velikih autora koji su stvarali za njih.

Jasno je kako u izuzetnim ostvarenjima na području dječje književnosti postoje sadržaji koji mogu biti zajednički djeci i odraslima, ali je isto tako jasno kako postoje napisani literarni dometi koji nisu podobni za djecu, te ako bi se prezentirali u pogrešno vrijeme, moglo bi doći do zaključka kako je književnost mučna, teška, dosadna i nerazumljiva. Zato je bitna ta selekcija i viđenje razlike, kao i shvaćanje bitnosti jedne i druge književnosti.⁶⁶

U posljednjim desetljećima je dječja književnosti u svijetu, kao i u hrvatskoj književnosti nevjerojatno procvatila da je o njezinoj egzistenciji gotovo i nepotrebno raspravljati, a to se vidi i po broju aktivnosti koje su vezane za njezino postojanje. Neke od njih su sajmovi i izložbe dječjih knjiga, posebni odjeljci u knjižarama i čitaonicama, filmski, televizijski i

⁶⁵ Diklić-Težak-Zalar, *Primjeri iz dječje književnosti*, DiVič, Zagreb, 1996., str. 5.

⁶⁶ Isto.

radijski programi, kao i dječja kazališta, dobro ponato kazalište lutaka u kojem veliki broj djece uživa i rado posjećuje. Također tu su i različite novine i časopisi koji su najveći pokazatelji rasta i bujanja njezine egzistencije i sreće koju donosi u dječjim životima, kao i upotpunjavanje života odraslih. Dječju književnost se može okarakterizirati kao elementarnu umjetnost riječi koja je vezana uz dječji svijet.

„Uvjetno rečeno u njoj nema složenosti, rafiniranosti, dubine, te su njezine čari upravo u jednostavnosti, kao i kristalno čistom svjetonazoru i u slobodnoj i nesputanoj dječjoj igri. Naivni pristup životnim pojavama i sve ono što upotpunjuje i zaokuplja dijete je bitnost ocrtavanja totaliteta djetinjstva.“⁶⁷

Dječja poezija je kao i ostala poezija, nalazi se u umjetničkom ustrojstvu riječi, posjeduje svojevrsni ritam, sugestivne slike, te je u provociranju umjetničkog doživljaja. Upravo zbog takvih svojstava nema razlike između dječje poezije i poezije namjenjene za odrasle. Suprotno tome, kada se govori o strukturi, formi, slojevitosti značenja i pjesničkoj tematici, počinje se javljati diferencijacija. Atributi djetinjstva koje u sebi nosi dječja poezija zapravo donose pravu posebnost u najširem smislu, pa svoj odjek traži ponajprije u djetetu. Koristi se termin ponajprije jer ju također i odrasli čitaju. Zapravo nije ni čudno što je tako jer njezina jednostavnost, elementarnost i naivnost privlači ponekad i čovjeka suvremenog društva slično kao strip ili pak film pružajući mu na poseban način potpunu sliku svijeta. „Neki su teoretičari dječju poeziju nazivali i naivnom poezijom jer su ju uspoređivali s naivnim slikarstvom.“⁶⁸

Vrlo bitna stavka u stvaranju dječje poezije je upravo humor. U poeziji Vesne Parun je često prisutan, a to se može prepoznati u njezinim zbirkama, kao što su: *Zec Mudrijan*, *Hoću ljutić*. *Neću Mak*, *Mačak Džingiskan* i *Miki Trasi* i ostali. Humoristička raspoloženja su postojana zbog psihologije djece jer gotovo sva djeca vole humor. U djeci je puno veselja, obijesti, kao i sklonosti šalama, te nestašlucima. Ona vole smijeh u životu, pa tako i vole smijeh u poeziji. Djecu nastoje nasmijati različite situacije, kao što su stihovane igre, epigramske basne, animalističke alegorije, kratke vic-pjesme, te morfosemantička poigravanja u svijetu literalnih ostvaraja namijenjenih za njih.⁶⁹ Uz humor dolazi i određenje dječje poezije, razvojni put, motivi, narativnost, ritam i izraz. Sve su to stavke bez koje ne može književnost opstati, a u ovome slučaju pogotovo književnost i poezija za djecu.

⁶⁷ Isto, str. 6.

⁶⁸ Isto, str. 8.

⁶⁹ Isto, str. 9.

6.1. Dječje pjesništvo Vesne Parun

Ljubav je glavna tema njezinih pjesama. Moglo bi se reći svih pjesama, jer u svakoj riječi koju je uputila čitateljima, kao i djeci osjetimo veliku dozu neizmjerne ljubavi. Svaki put je na neki način težak, a za put do ljubavi i njezinoj potvrdi također je i bolan. Postoji primjer pčele u njezinoj pjesmi *Suze*, koja odolijeva zamamnim pozivima koji dolaze od mnogih cvjetova, te odlazi pod vrbu gdje je zaklonjen mali cvjetić u sjeni da bi mu ispila njegove gorke suze kako bi se otvorio.

*(...) Al pod vrbom
sav u sjeni
raste jedan
cvijet maleni.*

*Njega tražim,
njemu hitam.
On je tako
bijedan, sitan!*

*Zatvara se
svake noći,
a zaplače
o ponoći.*

*Gorke ću mu
suze piti.
možda će se
otvoriti.⁷⁰*

Čitajući tu pjesmu djeca pronalaze vrlo lijepu pouku. Lako je prihvatiti sve što je ispred ljudi, sve što je zamamno i što netko nudi. Postavlja se pitanje zašto se čovjek okreće na drugu stranu kada treba nekome pomogne, jer zna da se dobro uvijek isplati i tako pomažući drugome, on zapravo pomaže samome sebi. Na kraju svih tih dobrih djela čovjek treba biti ponosan na svoje djelo i uživati u tome.

Ljudska svijest i sve ono što se ikada nauči i spozna može pokazati kako ne postoji kornjača bez oklopa, jež bez bodlje, kao niti ovca bez runa. Sve kada bi čovjek to i zaželio mora biti svjestan da se ne ostvaruju uvijek sve želje. S druge strane, ako se prepusti mašti i zamisli da je sve moguće, jež bi se mogao pretvoriti u slona, kornjača u krokodila, a s malim dabrom bi se mogao preplivati Nil. Takva san-priča može zamamiti mladi svijet svojom lepršavošću, čistoćom, raspjevanošću, slikovitim riječima, kao i čarima imaginacije. Svečanost jutra bila bi ispunjena ptičjim glasovima, čarobna tišina bi vladala zrakom, a ptice bi okolo širile samo ljubav. Šuma bi živjela samo svojim životom.

Takva pjesma pokazuje nova saznanja, poučava da postoji idilični svijet i to upravo u čovjekovoj mašti i nalazi se tamo samo ako mu on to dopusti. Mašta i san drže pjesnikinju na životu i daje joj snagu. Takva snaga se može pronaći samo u djetetu. Na kraju krajeva, kad se sve sabere, dječji život je najbitniji od svega.

⁷⁰ Vesna Parun, *Da sam brod; Suze*, Mozaik knjiga, Zagreb, 2002., str. 25-26.

(...) *Al' kome su ukrali
i snove i maštu,
sličan je golišavoj
kornjači u plaštu.*(...)⁷¹

Jasno je kako Parunova nije pjesnikinja koja bira standardna rješenja u svojim djelima. Ona je pokazala kako se može na intrigantniji način iznijeti relativno jednostavno djelo, a da ne bude publici zahtijevno jer je namjenjeno onoj publici koja je u početku stvaranja svoje karakterizacije, kako psihološki, tako i umno, pa i duhovno.

Joža Skok je okarakterizirao autoričino stvaranje dječje poezije na poseban način:

„(...) Pjesnikinja izbjegava konvencionalna rješenja i standardne psihološke karakterizacije, i kako joj riječi sugestivno romore poput blage proljetne kiše, i kako je već i zauzela vidnije mjesto u poslijeratnoj hrvatskoj dječjoj poeziji. (...)“⁷²

Ivo Zalar pak koristi nešto drukčije termine kako bi opisao Parunovu. Nadovezao se na već opisane recenzije o njezinom stvaranju i na riječi koje su pune hvale i već prije poznate od njezina stvaranja za odrasle. Sve su ovo ne samo komplimenti njezinoj ličnosti, nego samoj analitičkoj refleksiji nad prepoznatljivim vrednotama. On navodi kako bi se trebalo širom otvoriti oči da bi se uočilo odakle izviru takva sporadična priznanja, te spoznati koliko pjesnikinja zapravo vrijedi, jer svakim svojim novim djelo to pokazuje na specifičniji način i tako ostavlja trag za budućnost koja tek slijedi. Također je napomenuo da su ilustracije riječi u ocjeni novijeg izbora njezine poezije relevantne, a posebno na dijelu koji je istaknut i na samoj knjizi; *Karneval u Kukljici*.⁷³ Nikola Drenovac u svojoj ocjeni knjige Vesne Parun *Karneval u Kukljici*, a što je istaknuto i na samoj knjizi, navodi da je ona renomirani pjesnik i ta činjenica je sasvim dovoljna garancija da ono što ona stvara svojim umijećem posjeduje svevrednost koja je izvan svake diskusije.

Sasvim sigurno je činjenica kako je Parunova dobro poznati i hvalevrijedni autor, umjetnik i prije velike bujice riječi namijenjene djeci, ovakve recenzije su samo dokaz tome.

⁷¹ Muris Idrzović, *Hrvatska književnost za djecu (100 godina dječje knjige)*, Nakladni zavod matice hrvatske, Zagreb, 1984., str. 200.

⁷² Joža Skok, „Obogaćenje i osvježanje hrvatske dječje književnosti“, *Umjetnost i dijete*, (13), 1971., str. 41.

⁷³ Ivo Zalar, *Suvremena hrvatska dječja poezija*, Školska knjiga, Zagreb, 1979.

6. Pisanje stihova

Dječja poezija je naspram poezije za odrasle dosta jednostavnija u izrazu, kao i slojevitosti, ali u ovome slučaju jednostavno ne treba značiti siromašno. Poezija za djecu svoj stil pronalazi u asonanci, kao i ostalim zvukovnim figurama, težeći čistoj i plastičnoj slici. Većinom je prožeta humorom, duhovitim paradoksima, kao i čarobnoj naivnosti u leksičko-morfemskim igrama. Sve što može opisati ljepotu i čudo djetinjstva vrlo lako se sjedinjuje sa stihovima koji su stvoreni za djecu.⁷⁴

U većini slučajeva vrlo lako se riječi otimaju kontroli, a to pojačava dojam da autor gradi niz od nekoliko pjesama koje zajedničkim iščitavanjem služi da se razumije pjesnička realnost. Vesna Parun sve svoje sumnje i slutnje izražava tako što nastavlja avanturu u traženju istine ovozemaljskog svijeta, kao i postojanja. Cilj joj je ostvaren jer piše s gorčinom i sviješću o diskontinuitetu između individualnosti i stvarnog svijeta.

Unatoč tome što je napisala brojne knjige za djecu, stvaralaštvo za odrasle je daleko prepoznatije od dječjeg. Mnogi kritičari su progovorili o toj temi, pa tako Joža Skok ističe kako ona: „...izbjegava konvencionalna rješenja i standardne psihološke karakterizacije, i kako je već zauzela vidnije mjesto u poslijeratnoj hrvatskoj dječjoj poeziji.“⁷⁵ Ivo Zalar kaže da su to: „...više komplimenti pjesničkoj ličnosti Vesne Parun nego analitičke refleksije nad prepoznatijim vrednotama.“⁷⁶ Takve kritike ističu njezinu posebnost u stvaranju, može se reći i ne pretvaranju da je sve idilično, iako je to tematika namjenjena djeci. Možda su baš to razlozi zašto se nije toliko proslavila u pisanju za djecu. Svijet razmišljanja odraslih nije toliko jednostavan kao dječji, a bol pjesnikinje koja prevladava u pjesmama za odrasle je dotakla mnoge koji su se poistovjetili s njom.

Stvarajući stihove za djecu, pjesnikinja je ispisala lirsku metaforu, uspjela je „naslikati ogromnu slikovnicu“ i popunila je posebnim svijetom životinja. Koristila je vrlo često čvrsti i kruti metrički sklop, te antropomrfnim životinjskim likovima, kao i animalističkim motivima. U svojim pjesmama je Vesna Parun uspjela skupiti i sumirati svoje misli, izraziti ono što želi, radilo se to o dječjoj ili književnosti za odrasle. Svoje misli je uspjela povezati za predmete i bića, iskristalizirati svoje viđenje svijeta, dati im posebnu osobnost i dostojanstveno ih predstaviti u svojim pjesmama. Utkala je jedan poseban lirski temperament koji se posebno

⁷⁴ Diklić-Težak-Zalar, *Primjeri iz dječje književnosti*, DiVič, Zagreb, 1996., str. 10.

⁷⁵ Joža Skok, „Obogaćenje i osvježenje hrvatske dječje književnosti“, *Umjetnost i dijete*, (13), 1971., str. 44.

⁷⁶ Ivo Zalar, *Suvremena hrvatska dječja poezija*, Školska knjiga, Zagreb, 1979., str. 89.

očitovao u pričama o šumama i njezinim svjetovima, te se ispunjavao izrazom u kojem se naracija skuplja u lirsku jezgru.

Autoričina poezija je u živom i vrlo lakom tonu. Ona je kao ritam i kao ekspresija privlačna dječjem uhu, pristupačna njihovom poimanju svijeta, sugestivna za maštu i na kraju krajeva prihvatljiva zbog humora kojim je prožeta gotovo kroz svaki stih.⁷⁷

7. Osvježnja poetske animalistike

U književnom stvaralaštvu postoji mnogo različitih motiva, a jedan od vječnih su upravo životinje koje se javljaju u svim vrstama i rodovima. U dječjoj književnosti, kako u proznoj, tako i u stihovanoj, životinje su postale jedna od glavnih tema. Dobro je poznato da su djeca zaljubljenici u životinje. Za njih su vezani svojom maštom, velikom dozom emocija, vole ih promatrati, igrati se s njima, čitati i slušati o njima, kao i poistovjećivati se s njima.⁷⁸

Nažalost, postoje djeca koja su jako usamljena i često im je životinja jedini prijatelj jer s njom provode većinu svoga vremena. Usamljenost dolazi od prezaposlenih roditelja, od neprihvatanja druge djece u vrtiću ili „maloj“ školi i stoga su djeca povezana sa svojim životinjama i s njima ostvaruju najbliži kontakt i osjećaju uzvraćenu ljubav. Takva ljubav je većinom obostrana jer životinje osjete dječju dobrotu, neiskvarenost i pažnju. Da bi se to osjetilo, ne treba se posjedovati poseban dar opažanja, pa su tako dječji pjesnici odavnina pisali i pjevali o životinjama. Stoga je razumna, iako pomalo i smiješna preporuka piscima koja glasi: „Svaki kandidat za uspješnu dječju literaturu mora bar nekoliko puta godišnje posjećivati zoološki vrt.“⁷⁹ Zašto takav savjet? Čestim odlaskom u zoološki vrt promatrači mogu vidjeti djecu koja s velikom ljubavlju i simpatijom komunicira na svoj poseban način s različitim životinjama. Mnogo puta se moglo uočiti kako se djeca ne boje životinja i kako životinje osjećaju posebnu ljubav prema njima. Djeca koja imaju kućnog ljubimca puno su suosjećajnija, kooperativnija, te imaju veći osjećaj odgovornosti od ostale djece. S druge strane, tu su životinje koje imaju pozitivan utjecaj na razvoj osobnosti i socijalnih vještina kod djece. Mnoge studije iz psihologije i sociologije to upravo i dokazuju. Provedeno je i niz eksperimenata kojima je još više naglašeno istraživanje o tome kako kućni ljubimci utječu na razvoj dječije suosjećajnosti, kao i kooperativnosti. Sva istraživanja su to i pokazala da životinje jako utječu na razvoj djece od najranije dobi.

⁷⁷ Muris Idrzović, *Hrvatska književnost za djecu (100 godina dječje knjige)*, Nakladni zavod matice hrvatske, Zagreb, 1984.

⁷⁸ Ivo Zalar, *Suvremena hrvatska dječja poezija*, Školska knjiga, Zagreb, 1979.

⁷⁹ Pol Azar, *Knjige, djeca i odrasli*, „Stylos“, Zagreb, 1970., str. 86.-87.

U hrvatskoj suvremenoj dječjoj poeziji izraziti je animalist i još razvijeniji epizodist upravo Vesna Parun. Napisala je „kolone stihova“ o mačićima Džingiskanu i Mikiju Trasiju, o Patki Zlatki i Zecu Mudrijanu i mnogim drugim životinjama, kao i o njihovim ljudskim prijateljima. Pretežno je nje govala narativnu strukturu starijeg tipa naše lirike i to s čvrstim i krutim oklopom, koji je ostao zastupljen u dvadesetak godina njezina stvaranja od stila koji je prikazan u prvoj zbirci stihova *Patka Zlatka*, 1957. godine.

Miki lovi ribu

(...) *Svakoga dana u pola jedan*

Mačak Miki mijauče s praga:

- *Mijau, alaj sam gladan i žedan
al' ručku, avaj, nigdje traga! (...)*⁸⁰

Patka Zlatka

(...) *Plivala je Patka Zlatka*

Po jezeru plavu.

Preko trske i lopoča

*Uzdigla je glavu. (...)*⁸¹

Nastavljajući pisati za djecu, Vesna Parun je u kasnijim knjigama unijela neke promjene i iznijansirala, te varirala oblike stihova i strofa. Tako postoji svježija metafora i djeci uzbudljiva slika.

Njezin najdraži mačji junak se kretao po rodnom Zlarinu, plovio morem, čak je pisao ljubavna pisma ljupkoj mačkici Smiljčici. Igrao je šah s magarcem Žanom i za njega se može reći da je antropomorfni životinjski lik kojeg su čitatelji imali prilike sresti i u njezinim prijašnjim zbirkama i pričama za djecu. Nema nekih značajnih inovacija u takvim stihovanim pričama od kojih su neke prerađene u igrokaze, te izvedene na pozornici.

Stara forma i osuvremenjeni jezik je obilježilo Vesnu Parun i tako je ostavila kaleidoskop fantastičnih i zbiljskih zgoda i nezgoda iz životinjskog svijeta.

⁸⁰ Vesna Parun, *Da sam brod; Miki lovi ribu*, Mozak knjiga, Zagreb, 2002., str. 56.

⁸¹ Isto, str. 17.

8. Zaključak

Kada se govori o vrhuncu hrvatske pjesničke riječi, Vesni Parun pripada uistinu jedinstveno i posebno mjesto. Riječ je o pjesnikinji koja je iza sebe ostavila u svakom smislu velik opus, od kojega je dio namijenjen odraslima adekvatno valoriziran, dok je dio namijenjen djeci ostao u nezasluženoj sjeni.

Vesna Parun je živjela ljubav, a ljubav je pretočila u osebnju poetiku. Riječi su bile njezine igračke kojima je vrlo lako, na čudesan način, pokazivala što osjeća i kako to osjeća. Mnogo je njezinih stihova nastalo iz neizmjerne patnje zbog ljubavi, ljubavne strasti i straha od ljubavnog zaborava i prolaznosti. Iako su njezini književni ostvaraji za odrasle uvijek povećali njezino mjesto u hrvatskoj književnosti, svojim prinosom dječjoj književnosti ostavila je nezaobilazan i relevantan trag u hrvatskoj dječjoj književnosti.

Već je u radu istaknuto kako razvoj njezine poezije za djecu počinje u pedesetim godinama 20. stoljeća i ono oslikava jedno mnogo šire razdoblje. To se razdoblje sastoji od najranijeg pjesništva kod nas, koje ima duboki korijen u narodnim pričama (od polovice 19. stoljeća se pišu stihovi za djecu) pa sve do danas. Pjesnikinja se igrala svojim pjesmama za djecu, baš kao da je i ona dijete. Rima i ritam su joj najprije bili čvrste i pravilne forme s bogatom pričom i uvijek su imale jednaki broj slogova u stihu, kao i točnim podudaranjem na završecima. Većinom su to bile strofe od četiri i više stihova u kojima nije bilo pokušaja s neobičnim rimama ili slobodnim stilom. U svome klupku je od svojih stihova plela događaje sa životinjama i biljkama koji zaokupljaju dječji svijet mašte.

Afirmirajući animalistiku u dječjoj poeziji koju je prožela raznim događanjima, opisima i igrama, stvorila je živopisni, upečatljivi, razigrani reflektivni spoj koji na originalan način potiče dječju imaginaciju.

Ljepota stihova, izvornost ideja, prisutnost razigranog duha, istovremena čvrstina i gipkost stava, razmišljanja i mašte, samo su neke od odlika dječje književnosti Vesne Parun kojima je ostvarena estetska vrijednost njezina književnog ostvaraja za djecu.

Njezini romani u stihu, koje je namijenila za djecu stvarajući u njima dinamične likove, kao i njezina cjelokupna književnost za djecu, zaslužuju znatniju književnoznanstvenu valorizaciju, koja će, zasigurno, dati novi značaj dječjoj književnosti Vesne Parun i njezinom mjestu u hrvatskoj književnosti.

SAŽETAK

Iako dječja književnost svestrane spisateljice Vesne Parun do sada nije previše istražena i ta činjenica predstavlja problem u vidu nedostatka literature, ovaj rad će pokazati, a možda i stvoriti dodatno zanimanje za daljnje istraživanje i iščitavanje ove poezije. Za Parunovu se može reći kako je jedna od najvećih i svakako najkreativnijih spisateljica 20. stoljeća, a stvaranjem književnog opusa namijenjenog djeci, pokazala je svoju drugu, maštovitu, sjetnu i razigranu stranu ispunjenu radošću. U dvadeset i dvije zbirke koje je napisala za djecu može se pronaći različita tematika, raspoloženje, potpuno drugačije viđenje stvarnosti i pojava koje se nalaze u svijetu za odrasle, a u radu se kroz sedam obrađenih zbirki to i potvrđuje. Dječja književnost navedene poetese je zasigurno nedovoljno izbrušen dijamant koji čeka svoje mjesto u školskim lektirama za najmlađe ili pak na policama za čitanje prije spavanja. Estetska vrijednost njezinog ostvaraja je neizmjerana, što potvrđuju stihovi pisani za odrasle, kojima je ovjekovječila svoje mjesto u hrvatskoj književnosti, ali trag koji je ostavila pišući za djecu zasigurno je neizostavan, premda još uvijek nije dobilo svoje zasluženno mjesto u hrvatskoj literaturi. Romani u stihu, koji su najpoznatiji dio njezina dječjeg opusa, sastavljeni su od dinamičnih likova, izvornosti ideja, razigrane mašte, kao i gipkosti njezina stava o svijetu oko sebe. Parunova je afirmiranjem animalistike u dječjoj poeziji stvorila upečatljivi, živopisni, te reflektivni spoj koji na fascinantna način potiče dječju imaginaciju. Svrha ovoga rada je pregledom recentnih teorijskih i analitičkih spoznaja o književnosti prikazati koliko je zapravo hrvatska književnost osebujna i neistražena, te kako su neki od najcjenjenijih autora stvarali vrlo vrijedna djela, koja su ostala u sjeni onih prethodnih.

Ključne riječi: dječja književnost, Vesna Parun, poetesa, poezija, zbirke pjesama.

SUMMARY

VESNA PARUN – CHILDREN'S LITERATURE

Although the children's literature of versatile writer Vesna Parun has not been explored so far, which is a problem connected with the absence of literature, this work will nonetheless show and perhaps create additional interest in further exploration and reading of this poetry. Parun is one of the greatest and most creative writers of the 20th century and by creating a literary opus intended for children, she has shown her other, imaginative and playful side, filled with joy. Different themes, moods and views of reality and phenomena that are shown in the adult world can be found in the twenty-two collections she has written for children, and in this work be confirmed by the seven processed collections. The children's literature of the poet's poem is certainly insufficiently explored and is waiting for its place in school lessons or on reading shelves before bedtime. The aesthetic value of her achievement is immense, as confirmed by verses written for adults, which has secured her place in Croatian literature, but the trace that she left writing for children is certainly unavoidable, though she has not yet earned her deserved place in Croatian literature. Her novels, the most famous part of her childhood opus, are made up of dynamic characters, originality of ideas, playful imagination, and the glimpse of her attitude to the world around her. Parun's affirmation of animal poetry in children's poetry has created a striking, vivid and reflective fusion that fascinates the child's imagination. The purpose of this paper is to show how much Croatian literature is peculiar and unexplored by reviewing recent theoretical and analytical knowledge of literature, and that some of the most respected authors have created very valuable works that have remained in the shadow of the previous ones.

Key words: children's literature, Vesna Parun, poetry, poems collection, visionary realization.

LITERATURA

- Azar, Pol: *Knjige, djeca i odrasli*, „Stylos“, Zagreb, 1970.
- Bartolić, Zvonimir: *Sto soneta; Jedan pogled na poeziju Vesne Parun*, 1972.
- Crnković, Milan: *Dječji kolosjek Vesne Parun, Izabrane dječje pjesme*, Mladost, Zagreb, 1990.
- Diklić, Zvonimir – Težak, Dubravka – Zalar, Ivo: *Primjeri iz dječje književnosti*, DiVič, Zagreb, 1996.
- Idrzović, Muris: *Hrvatska književnost za djecu (100 godina dječje knjige)*; Nakladni zavod matice hrvatske, Zagreb, 1984.
- Muhoberac, Mira: *Igrokazi Vesne Parun*, Naklada Jurčić d.o.o., Zagreb, 1999.
- Parun, Vesna: *Čudna stara pjesma*, Mozaik knjiga, Zagreb, 2002.
- Parun, Vesna: *Da sam brod*, Mozaik knjiga, Zagreb, 2002.
- Parun, Vesna: *Hoću ljutić, neću mak*, Mladost, Zagreb, 1983.
- Parun, Vesna: *Kukljo, Mukljo, Tanana i Glog*; Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, Šibenik, 1997.
- Parun, Vesna: *Paun vila*, Stubičke Toplice, 2005.
- Parun, Vesna: *Uspavanka za poljubac*, Mozaik knjiga, Zagreb, 1995.
- Skok, Joža: „Obogaćenje i osvježenje hrvatske dječje književnosti“, *Umjetnost i dijete*, (13), 1971.
- Skok, Joža: *Iz hrvatske dječje književnosti*, Varaždinske toplice, 2007.
- Skok, Joža: *Sunčeva livada djetinjstva*, „Naša djeca“, Zagreb, 1979.
- Vuković Runjić, Milana: *Proklete Hrvatice*, Zagreb, 2015.
- Zalar, Dijana: *Dječje pjesništvo Vesne Parun – Suncokret na nemirnoj pučini*, zbirka pjesama: *Da sam brod*, Mozaik knjiga, Zagreb, 2002.
- Zalar, Ivo: *Suvremena hrvatska dječja poezija*, Školska knjiga, Zagreb, 1979.

INTERNETSKI IZVORI:

- Besplatni rječnik
<https://www.dictionaries24.com/hr/kej>
- Hrvatski jezični portal
http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=d1djWRA%3D
- Jutarnji list, Nada Mirković: *Vesna Parun - živjela je protiv svih konvencija i silno žudjela za ljubavlju*, 2010. godine
<http://www.jutarnji.hr/kultura/knjizevnost/vesna-parun-zivjela-je-protiv-svih-konvencija-i-silno-zudjela-za-ljubavlju/1888791/>
- Kalinić, Vinko: *Poetski dnevnik: Vesna Parun*, Biografija;
<http://vinkokalinic.blogspot.hr/2010/03/vesna-parun-biografija.html>
- KA portal.hr
<http://kaportal.rtl.hr/top-terme-brojni-pjesnici-pronasli-su-nadahnuce-u-top-termama/>
- Katalog knjižnica grada Zagreba:
<http://katalog.kgz.hr/pagesresults/bibliografskiZapis.aspx?¤tPage=1&searchById=1&sort=0&spid0=1&spv0=pri%C4%8Da+u+stihovima&xm0=1&selectedId=370000372>
- ULUPUH
<http://www.ulupuh.hr/hr/straniceclanova.asp?idsekcije=16&idclana=722>
- Večernji list, Denis Derk, *Vesna Parun do kraja života ostala vjerna prosjačkom slobodarstvu; Prijelomni Zore i vihori*, 2010. godine
<http://www.vecernji.hr/hrvatska/vesna-parun-do-kraja-zivota-ostala-vjerna-prosjackom-slobodarstvu-207296>
- Večernji list, *Goranovci i Cetinski pjevaju velikog Mercuryja*, 2013. godine
<http://www.vecernji.hr/glazba/goranovci-i-cetinski-pjevaju-velikog-mercuryja-905102>
- Životopis Vesne Parun:
https://hr.wikipedia.org/wiki/Vesna_Parun